AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SAYI : 649
26 KASIM 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

GÖSTERİLER ve Demirel

6
MİLYON

ZİRAAT BANKASINA
YATIRILAN HER
KURUŞ YURT EKONOMİSİNE

HİZMETTİR

T.C. ZİRAAT BANKASI

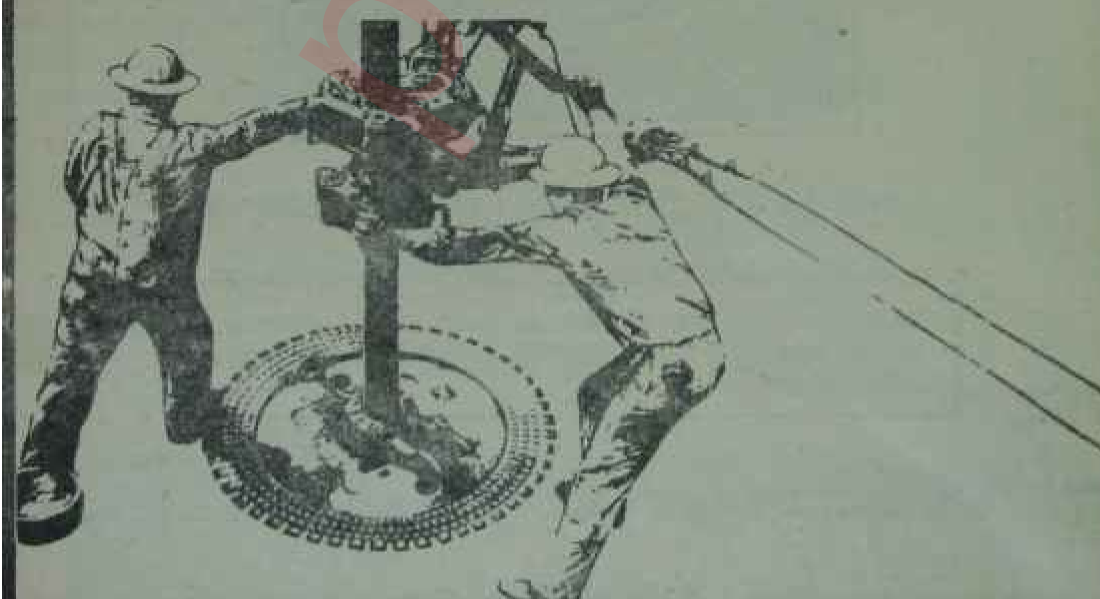
Petrol ülkesi olma yolunda sarfedilen milyarlara daha pek çok milyarlar eklemek icap ediyor

Amerika'da her yıl takriben 50.000 petrol kuyusu açılmaktadır. Yurdumuzda ise bugüne kadar açılan kuyu sayısı henüz 500'ü bulmamıştır.

Petrol hazinelerimizi bulup işletebilmek için başlanan çalışmalara aralıksız devam edilmesi, bunun için de yatırılan milyarlara yeni milyarlar eklenmesi şarttır.

60 yıldan beri memleketimizin akaryakıt ihtiyacının temininde büyük gayret gösteren Mobil, 1955'den bu yana petrol arama, üretim ve tasfiye faaliyetlerine de geniş ölçüde katılmıştır. Bu kısa müddet içersinde Mobil 54 kuyu açmış, 4 yeni petrol sahası keşfetmiş, paha biçilmez teknik bilgi sağlamış ve bir milyar liraya yakın yatırım yapmıştır.

Mobil **Petrol hazinelerimizin keşfinde emeği büyük olan şirket**

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 649

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ:

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan,. Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — DÜNYADA: T. Kemal — TİYATRO: Naciye Fevzi — SİNEMA: Nijat Özön.

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU:

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI:

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF :

T.H.A. — Erdoğan Çiftler

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur

İLÂN ŞARTLARI:

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER:

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER :

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH :

23.11.1966

AKİS

HAFTALIK
AKTÜALİTE
DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

Şüphesiz, şu günlerde çok kimse, memleketin manzarasına bakıp, üzüntüyle iç çekmektedir. Binbir itina ile yeşertilmeğe çalışılan demokrasi fidanı bir türlü büyüyüp gelişememekte ve, Süleyman Demirelin deyişiyle, "türlü çeşitli" güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Demirelin her konuşmasının ardından caddelerde başlayan gösteriler, gün geçtikçe, memleketin huzurunu daha çok tehdit eder hale gelmekte ve bu, bir takım rejim düşmanlarının ekmeğine yağ sürmektedir. Pek çok zihinde "bu iş yürümiyecek", "başka yol bulunamaz mı?" endişesi yerleşmekte, "başka alternatif" arama çabaları gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Acaba iktidarda AP değil de başka bir parti bulunsaydı, bu böyle mi olacaktı? Şüphesiz ki, hayır! CHP'nin ortaklaşa iktidarları sırasında da yalınayak işçilerin Meclise yürüdükleri, gençlerin sokaklarda bağımsızlık şarkıları söyledikleri görülmüş, ama hiç bir şekilde herhangi bir çatışmaya meydan verilmemiş ve sokaktaki olayların günlük hayata etkisi imkân nispetinde azaltılmağa çalışılmıştır. İnönünün eşsiz devlet adamlığı niteliği yanında Demirelin tecrübesizliği, konuşmalarındaki kelimelerin isabetsizliği, bugün içinde bulunduğumuz durumun sebebidir. İnönünün zamanında demokratik hayatın icabı sayılan olayların, bugün Demirelin İktidarında anarşi niteliği taşıması, talihsizliğimizin ta kendisidir.

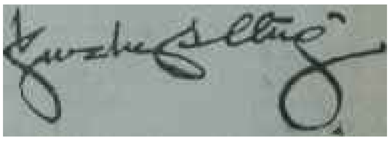
Bu hafta AKİS, objektifini ,işte bu manzara üzerine tutmuş, bulunmaktadır. AKİS'in koyduğu teşhise dikkat etmekte şüphesiz büyük fayda vardır.

Geçtiğimiz hafta içinde Başyazarımız Metin Toker, Bülent Ecevit Ekibi ile birlikte Egeye gitti ve CHP'nin yeni Genel Sekreterinin bu ilk yurt gezisinden çok olumlu izlenimlerle döndü. Tokerin bana ifade ettiğine göre, CHP teşkilâtı, yeni yolu ve tutumu bir heyecan dalgası içinde benimsemiştir.

Başyazarımız Metin Toker, CHP'nin yeni Genel Sekreteri ile yaptığı bu gezinin izlenimlerini "C.H.P." başlıklı yazıda anlatmaktadır. Ecevit ve arkadaşları, yurt çapında bir gezi programım gerçekleştirme çabasındadırlar ve "Ortanın Solu" diye nitelenen yeni rotayı, her gittikleri yerde, halka, somut örneklerle anlatmaktadırlar. Ecevitin dinleyicileri sadece CHP'liler değildir. CHP Kurultayı ile ortaya çıkan yeni hava, bütün aydınları, CHP'nin yeni sesinin ne söylediğini dinlemeğe itmektedir.

Ecevitin başında bulunduğu yeni ekibin görevini iyi başarması, elbette ki, demokratik rejim için büyük kazanç olacaktır.

Saygılarımla

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Cilt : XXXVII Sayı: 649 26 Kasım 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Süleyman Demirel söylüyor
Hesapsız hesap, inanılmaz gaflet

Millet

Bindiği dalı kesenler

"Bu hafta, bilhassa İstanbul ve Ankara gibi Türkiyenin büyük şehirlerinde, İnönünün tabiriyle "sade vatandaşlar"ın dilindeki söz:

"— Ne olacak bu işler?" idi.

Soru, tehlikeli bir alt-mâna taşımasaydı belki önemsiz sayılabilirdi. Ama bu şikâyeti yapanlar "Ne olacak bu işler, Demokrasiyle?" merak ve endişesini yüreklerinde duyuyorlardı. İstanbulda, işi gücü olanlar, en kalabalık caddelerden biri üzerinde vuruşan göstericilerle polisler yüzünden saatlerce yollarda kalmışlardı. Ankarada bu tarz çatışmalar trafiği sık sık durduruyordu. Adapazarında ise, S.S. tipi bindirilmiş kıtalarla kongre basma sonunda düzinelerle kimsenin yaralanmış olması, haftanın başında derin bir infial uyandırdı.

Bu anarşi neydi ve Türkiye nereye gidiyordu? Eğer Başbakan Demirel bir "hesapsız hesap"ın veya bir "inanılmaz gaflet'in neticesi, Demokrasiye karşı girişilecek bir hareketin sempatik bulunmasının ortamını hazırlamıyorsa, yaptığı teşviklerin ve Hükümetinin tutumunun bu neticeyi kendiliğinden vermemesine imkân yoktur.

Haksızlığa uğradığını sanan veya bir isteğini duyurmak için başka çaresi kalmadığını düşünen grupların sokaklarda gösteri yapmak hakkı, elbette ki demokratik rejimin basit bir icabıdır. Ama demokratik rejimlerin başka bir icabı, kuvvetli ve basiretli hükümetlerdir. Son günlerde çok gösteri, güvenlik kuvvetlerinin ihtiyatsız müdahaleleri sayesinde önem kazanmakta, gazete sütunlarına aksetmektedir. Halbuki böyle bir tecrübe, 1961 seçimlerinden sonra, İnönünün Başbakanlığı sırasında geçirilmiştir. İnönü Hükümetlerinin ilk günlerinde "yalınayak işçiler"den "sınıfta kalmış öğrenciler"e ve "taksi şoförlerini protesto eden minibüs şoförleri"ne "türlü çeşitli" grupların sokaklara fırladığı hatırlardadır. O zaman bir çok kimse, Başbakan İnönüden "bunlara karşı tedbir" almasını istemiştir. Fakat. İnönü sükûnetle -ve devlet adamlığı tecrübesiyle- gösterilerin gülünç hale gelmesini, umursanmaz olmasını, mânasını kaybetmesini beklemiştir; Çok beklemesine de lüzum kalmamıştır. Hâlâ gösteri yapmakta direnenler daha bir süre, halkın kayıtsız nazarları altında sokaklarda dolaşmışlar, en sonda onlar da bıkıp bu âdeti terketmişlerdir. İnönü Hükümeti hemen hiç bir gösteride polis kullanmak zorunda kalmamış, ateşin üstüne petrol dökmemiştir.

Ama Başbakan İnönü bu tavrı takınırken "silâhlanmış siviller"den, korkunç macera romanlarını hatırlatan isyan heveslilerinden, âsi çetelerinden, bunlara karşı direnme hakkından hiç bahsetmemiş,

HAFTANIN İÇİNDEN

PANORAMA

Metin TOKER

Türkiyenin Muhalefet Partisi, bundan bir süre önce Kurultayını yaptı. Bu Kurultayda, elbette ki şahıs ve ekip meseleleri rol oynadı, ileriye ait hesaplar çevrildi ve parti içinde kudretin kimde olacağının mücadelesi cereyan etti. Bu, her memlekette, politikanın kaçınılmaz "mutfak kısmı"dır. Ancak inkâr edilmeyecek gerçek, Kurultayın C.H.P.'ye bir yön, bir tutum, bir politika verdiğidir. Bunun seçilmesi, şu veya bu şahsın seçilmesinden daha önemli oldu.

Bu hafta, bir kaç gün Egedeydim. C.H.P.'nin, Kurultayda aldığı yönle nasıl dirilmiş ve canlanmış bulunduğunu görmemek imkânsızdı. C.H.P. başarı kazanacaktır, yahut kazanmayacaktır. Onu bilmem. Ama CH.P.'nin ne olduğu ve bilhassa ne olmadığı, artık, tartışılmasına lüzum bulunmayacak kadar ortadadır, açıktır.

Şimdi, Türkiyenin İktidar Partisi Büyük Kongresini topluyor. Eğer C.H.P.'den de fazla, ne olduğu ve bilhassa ne olmadığı bilinmek gereken bir siyasi teşekkül varsa, o da A.P.'dir. Gerçekten de A.P.'de, bu siyasi teşekküle kendi damgasını vurmak isteyen grupların hareket halinde bulundukları, görülen bir vakıadır. Yüksel Menderesli ve Nilüfer Gürsoylu eski Demokratlar, A.P. ile D.P.'nin kendi nazarlarındaki tek farkı olan o basit harf farkını fiilen ortadan kaldırmanın gayreti içindedirler. "Elmalı Meselesi" başka bir takımın bayrağıdır. Bu mukaddesatçı grup, partiyi "alafrangalar"ın elinden alırsa cennetin yolunu türk milletine, hiç olmazsa A.P. mensuplarına daha kolay açacağını düşünmektedir. "Alafrangalar" Grup seçimlerindeki başarılarından sonra partinin kendisine de çeki düzen verebilirler, bilhassa A.P.'yi gerici ve hilafetçilerden temizleyebilirlerse "batılı tarzda demokrasi"nin daha iyi işletilebileceğinden emindirler. Saadettin Bilgiçin, tam bir kulis adamı olarak, kendisine bağlı bir grupu parti içinde iktidara getirmekle kendi Genel Başkanlığının yolunu, kısa bir süre sonrası için açacağını tasarladığı bilinmektedir. Nihayet, bir takım eski Demokratların yakınları da olsalar, onların yerini almış bulunmanın hazzı içinde, fakat eskilerin "Haydi bakalım, kalkın bizim yerimizden" diyeceklerinden korkan ilk çağ A.P.'lilerinin bütün menfaati, A.P.'yi elbette ki A.P. olarak tutmaktadır. Eğer Başkan Demireli bir yere sığdırmak şartsa, onu bu grupa dahil etmek mantığın bir icabıdır.

Ancak, A.P. bu gruplardan her hangi birisinin damgasını yese de kendisine bir yön, bir politika seçmiş olabilecek midir? Buna "Evet" diyebilmek zordur. A.P. gene "türlü çeşitli" dalgalanmaların ortasında, bir "demagoji partisi" olarak belki kütlelerden oy almakta devam edecek, ama memlekette bir tesir sahibi olamayacak ve iktidarsız bir iktidar halinde kalacaktır. A.P.'nin bir yılı aşkın bir süredir işbaşında olduğu halde bir tek kudret gösterisinde bulunamamış olması arızi şartların değil, kendi bünyesinin bir neticesidir. A.P.'lilerin "Yahu, bu bizim iktidarımız ne menem iktidar? Davul bizim boynumuzda, tokmak başkalarının elinde" feryatları hep duyulmakta ve adamı güldürmektedir. Ama Büyük Kongrenin bu feryatları dindireceği A.P.'liler tarafından sanılıyorsa, A.P.'liler hemen ayılmalıdırlar. Davulun daha ne kadar süre A.P.'nin boynunda kalacağı da, tokmağın kimin elinde bulunduğu da ne kadar meçhul olursa olsun bu iki meçhullü muadelenin bir malûmu bulunduğu ortadadır: A.P. Türkiyede, bu haliyle, kendi davulunu kendi tokmağıyla hiç çalamayacaktır. Demirelin kendisinin ciddiye alınmaması yolundaki şikâyeti ve sızlanması kendi handikaplarından ileri geldiği kadar partisinin bu zaafının da bir eseridir.

A.P. nedir ki, kendi davulundan kendi tokmağıyla ses çıkarabilsin? Bugün Türkiyede bir düzen vardır ve bu düzenin yetersizliği, aksaklıkları gün geçtikçe daha iyi görülmekte, daha iyi anlaşılmaktadır. Bu düzenin sömürücülerine -kelimeyi hiç sevmiyorum, kriptolar bunu edebiyatlarına aldılar, kelime soğuk geliyor ama ifade ettiği mâna gerçek- A.P. gidiyor, "Ben sizin düzeninizi devam ettireceğim" diyor. Bu düzenin sömürdüğü kütlelerin karşısına çıkıyor, onlara da dinden imandan kitaptan peygamberden bahsediyor. Bu, belki daha bir süre, hem İsanın, hem Musanın oylarını A.P.'ye getirecektir. Fakat bundan dolayı A.P. davulu ses vermeyen bir davulcu olarak kalacaktır ve taşıdığı, sadece bir ağırlıktan ibaret bulunacaktır.

A.P.'nin derdi çaresiz midir? C.H.P. Kurultayı, büyük rakibine tutulacak yolu göstermiştir. Bu, önce, cesaretli lider demektir. A.P. için türk siyasi hayatında yer hazırdır. Bu, Ortanın Sağıdır. Ortanın Sağı yerine talip olmak, aşırı sağın karşısında, C.H.P. tarafından aşırı sola karşı alınan cephe derecesinde katı cephe almak demektir. A.P. bunu yapabilir mi? Ortanın Solu nasıl koyu ve tam bir devletçiliği reddedip devletçiliğe rüçhan, fakat özel teşebbüse hak ve imkân tanıyorsa Ortanın Sağı ültra liberalliği, bilhassa "avantacılık"ı reddedip özel sektörü de kamu yararlarını dikkate almaya davet etmektir. A.P. bunu söyleyebilir mi?

A.P. ortaya "zenginlerin servetlerini torunlarına bırakabilmeleri hakkı"nın savunucusu olarak çıkıyor. Türkiye bugün "fakirlerin sefaletlerini torunlarına bırakmamak hakkı"nın savunucularının elindedir. Bundan dolayı A.P'nin boynundaki davulu hep, tokmağı tutan bir başka el çalacaktır ve davulun sesi, bu kadar yalanından çıktığı için A.P.'nin kulağına hiç hoş gelmemekte devam edecektir.

A.P.'ye kalan davul tozuyla oyalanmaktan ibarettir ve Büyük Kongre onun bu kaderini değiştireceğe zerrece benzememektedir.

aksine, bu gösterilerin tabii olduğunu, sükûnu bunların bozamayacağını belirtmiş, yüreklere telâş değil, güven vermiştir.

Bağdattan dönecek hesap

Eğer Başbakan Demirel sivilceleri yara ermek suretiyle ve sonra zecri tedbirlere giderek tedavi hevesindeyse bu hesabında çok yanıldığını bilmelidir. Gösteri hakkı, tenkit hakkı, hak aramak hakkı halkın nazarında itibarını kaybeder, ona bıkkınlık verirse, bundan şikayetler çoğalırsa Demirel bunlara ve bunların teminatı olan anayasa müesseselerine, ihtiyatsızca çıtlattığı gibi, dokunamaz. Onları, kendi arzuladığı biçime sokamaz. İşler zıvanasından çıktığı gün, biri kalkar, Demirel Hükümetine dokuttur. Bu dokunuş olunca da, "özel sektör kuvvetleri" Demirel Hükümetini kurtarmaz. Kurtarmak için küçük parmağını kaldırmaz.

Bu memleketin bütün menfaati, her icabıyla Demokrasinin "vazgeçilmez rejim" halinde milletin vicdanında yaşamasıdır. Bu, herkesin de üstünde Demirelin ve partisinin menfaatidir. Demirel bugünkü mevkiini rejime borçludur. Gerçi bu rejimin, bir mevkiye gelmiş kimsenin o mevkiye lâyık olup olmadığının tartışmasına cevaz verdiği doğrudur ve Demirelin bu tarz tartışmaların sonundan çapanoğlunun çıkacağından korkması hakkıdır. Ancak, geldiği makamda kalabilmek için kendisini oraya getiren sistemi zedelemeye kalkanların, bindikleri dalları nasıl kesip küt diye düşüverdikleri yakın tarihin misalleri arasındadır.

Demirel milletin her gün huzursuzlaştığını görmüyorsa kördür. Bu huzursuzluğun kendisine bir "hareket serbestliği" vereceğini sanıyorsa hiç bir şey bilmiyor demektir. Milletin kaderiyle böyle bir kumar oynanabilmesi, gerçek bir talihsizliktir ve bu hafta halk, bunu biraz daha iyi idrak etmiş durumdaydı.

Gösteriler

Sokak savaşları

(Kapaktaki mesele)

Üzerinde "Süleyman bacanak - halimiz n'olacak?" yazdı pankartı, kendisine copla saldıran polisin beyaz miğferinde parçalıyan orta boylu, esmer genç, avazı çıktığı kadar,

"—Bizi hiçbir kuvvet yolumuzdan çeviremiyecektir!. Kimseden korkumuz yoktur!" diye bağırdı.

Bunu diğerleri takip etti ve yüzlerce genç, ellerindeki yüzlerce dövizi, -tabii sopalarıyla birlikte-, uzun coplu, beyaz miğferli polislerin başlarında parçalamaya başladı. Ne var ki, dövizlerin sopalan polisin copuyla birer birer kırılınca, iş, boğaz boğaza, yumruk yumruğa yapılan bir meydan kavgası halini aldı. Bu sırada, cop ve tekmeyle yere yıkılanlar, arkadan gelen diğer beyaz miğferliler tarafından, kargatulumba, gri renkli polis otobüslerine dolduruluyor, savrulan karşılıklı küfürler -hem, yakası açılmadık cinsinden-, tarihi Tophane Çeşmesi ile Gaziler Yurdunun duvarlarında yankılanıyordu.

Haftanın başındaki Pazar günü saatlerin 13.45'i gösterdiği sırada, Tekniker öğrencileri ile Toplum Polisi arasında cereyan eden ve o gün "Tophane Savaşı" olarak anılan bu olay, tam 15 dakika aralıksız devam etti. Polisin, Galatasaraya çıkmamaları için, barikat kurarak, Tozkoparan yokuşunu kapatması üzerine çıkan bu olay sırasında, Belediyenin inşa ettirmekte olduğu dükkânların önündeki taşlar da Tekniker öğrencilerinin hayli işine yaradı. 300'e yakın öğrenci, bir o kadar polisle çarpışırken, bir kısım öğrenci de, Tozkoparan yokuşundan, geri plânda duran polis arabalarını taşlamaktan geri kalmadı.

Karaköy-Kabataş yolunu tam 35 dakika trafiğe kapatan bu Tophane Savaşında zayiat bilânçosu, 43 Teknikerin, 3 polis ve 1 emniyet âmirinin hafif yaralanmalarıyla kapandı. Olayların sorumlusu olarak, başta Yüksek Tekniker Okulu Talebe Cemiyeti Başkam Turhan Kocabalkan olmak üzere, 24 Tekniker, Galata Başkomserliğinde nezaret altına alındı.

Perşembenin gelişi

gık sık yapıldığından, basının artık kanıksadığı, Teknikerlerin "son ihtar" adını verdikleri bu yürüyüşün yukarda anlatıldığı şekilde son bulacağı daha önce pek az gazeteci tarafından bilindiğinden, doğrusu hiç de rağbet görmemişti. Nitekim, saatlerin 11.30'u gösterdiği sırada, Sultanahmet Parkında, Dikilitaşın dibinde yapılan mitingi şöylesine gelip gören bazı gazeteciler, saat 12.30 'da başlıyan yürüyüşü izlemeyi dahi gereksiz bulmuşlardı. Ama son günlerin siyasî havasını -ve Demirelin nutuklarını- izleyenler, o günkü mitinge dikkatlerini bileyerek baktılar. Zira o gün polislerle -mutlak surette- bir çatışmanın olacağı belliydi. Bunun böyle olacağını bilmek için de müneccim olmağa hiç lüzum yoktu. Teknikerler, yaptıkları mücadeleyi bu hava içinde gazete sayfalarına geçirtmenin ancak bir olay çı-

Teknikerlerle toplum polisi çatışıyor
Sokakta hesaplaşma

karmakla mümkün olabileceğini çok iyi biliyorlardı. Bunun provasını, 10 Kasım gecesi Karaköyde -gene İstiklâl caddesine çıkmak bahanesiyle-, polislerle çatışarak yapmışlardı. Teknikerlerin kafasında, dâvalarını kamuoyuna duyurmak için polisle çatışmak artık bir "sabit fikir" haline gelmişti. O gün, Sultanahmet Parkında toplanan 300'e yakın tekniker, bu düşünceyle, bir pazar gününü feda etmeyi göze almışlardı.

Çatışma tavsiyesi Demirelindir

Herhalde teknikerler, Başbakanın İzmir konuşmasının etkisi altında kalmış olacaklardı. Bilindiği üzere, Başbakan İzmirde, halkın silâhlanmasından bahsetmiş ve bundan sonra da AP'li kalem erbabı, bununla "Anayasadaki direnme hakkı"nın kastedildiğini izah buyurmuşlardı. İyi ama, her menfaat zümresi, direnme hakkını böyle ucuzlatılmış ve tahrif edilmiş şekliyle kabul eder ve silâha sarılırsa, ne olacaktı? Bunun cevabını da, sağolsun, Başbakan, AP Ankara İl Kongresinde vermişti: "Milli bütünlüğümüz ve beraberliğimiz hiç bir şekilde zedelenemez." Fakat Demirel, bu teminatından sonra, şu sıralarda düzinelerle kullandığı imalı -ve dikenli- lâflar dan birini daha patlatıvermişti: "Buna tevessül edecekler mutlaka çok pişman olacaklardır!"

Peki, bahsedilen fiile tevessül edecek olanlar kimlerdi? Bu kimseleri sadece Demirelin bildiği ve açıklamak istemediği düşünülse, böyle bir fiile, teşebbüs edecek olanlara, İzmirde söylenildiği gibi, "silâhlandırılmış hür teşebbüs sahipleri" mi, yoksa yine Demirelin, İzmir konuşmasından bir gün sonra Ankarada yaptığı açıklamada bildirdiği gibi, "devletin ordusu, polisi ve güvenlik organları" mı engel olacaktı?

Bu sorular şu günlerde artarak ve dedikodularla dallanıp budaklanarak devam edip gitmektedir. Başbakanın bu dikenli nutukları, memleketin havasım değiştirmiştir. Endişeler, kuşkular, yorumlar, yanlış anlamalar alabildiğine artmıştır. Eğer bu konuşmalardan maksat huzuru ve sükûnu sağlamaksa, insaf sahibi herkesin kabul edeceği gibi, bunun tam tersi olmuştur. Mitingler, gösteriler, kavgalar, emniyet kuvvetleriyle çeşitli grupların çatışmaları birbirini izlemektedir.

Bir tekniker götürülüyor
Suç kimin?

Bu değişikliğe, yaptıkları "son ihtar" yürüyüşüyle teknikerler de uymuşlardır.

DP devrinde -1 Mart 1960 tarihinde- kendilerine yapılan haksızlığın acısını AP'den çıkarmak için bundan bir yıl öncesine, yani 1965 seçimlerine kadar AP kodamanlarına ve militanlarına şirin görünmeğe çalışan, bunda fayda uman ve "sağ" eğilimli kuruluşlarla -meselâ MTTB ile- işbirliği yapan teknikerler, o günkü mitingde, tamamen renk değiştirmiş bir topluluk olarak görünüyorlardı. Öyle ki, Teknikum Talebe Cemiyeti Başkam Faik Akdilin yaptığı konuşmayı dinliyenler, "Acaba bu konuşmayı solcular mı hazırladı?" demekten kendilerini alamadılar.

Orta boylu, kumral bir genç olan Akdil, heyecanlı bir sesle, karşısında toplanan arkadaşlarına :

"—Eğer bir memlekette emperyalistlerin uşaklığım yapan bir iktidar varsa.." diyerek konuşmasına başladı ve mühendisleri "örgütlenmiş burjuva sınıfı" olarak niteledikten sonra, dozu gittikçe artırarak,

"—Mühendisler ortaya çıkıp, fakir halk çocukları teknik sahada gelişmesin ve yüzde sekseni sömürülen türk proletaryasına hizmet etmesin diye meseleleri kamuya yanlış lanse edeceklerdir!" dedi.

İki sayfalık konuşma,

"—İktidar sahipleri hiç şaşırmasınlar! Zira bu gidişin akıbeti ancak tarihteki örnekler gibi olabilir" sözleriyle sona erdi.

Kapışma başlıyor

Cemiyet ve birlik başkanlarının bu minval üzre yaptıkları konuşmalardan sonra Sultanahmet Parkından yürüyüşe geçildi. Bir gün önce İstanbulun AP sempatizanı Valisini güç-belâ görerek verdikleri dilekçede, Cağaloğlu, Karaköy ve İstiklâl Caddesi yoluyla Taksime yürüyeceklerini bildiren ve bu istekleri, yol güzergâhını değiştirmeleri kaydiyle kabul edilen teknikerler, Ayasofyanın önüne geldiler. Ne var ki, daha Önceden tasarlandığı gibi, Gülhane yoluyla Sirkeciye ineceklerine Divanyoluna saptılar. Tam Cağaloğluna yürürken polisten "ilk ihtar"ı alan "son ihtar" yürüyüşçüleri, "Hükümet, istifa!" diye hep bir ağızdan bağırarak Vilâyete ulaştılar. Burada da "Dengiz, istifa!", "Hükü-

met, istifa!", "Yuuh!" diyerek tempo tutan teknikerler, kendileri için hazırladıkları "Kapılardan çevrilen biziz-Çünkü biz teknikeriz" marşını söyliyerek, Eminönüne ve oradan Karaköye yürüdüler. Ancak Karaköyde, Bankalar yolunu takiben Taksime çıkmalarına, daha önceden Toplum Polisince yapılan barikat engel oldu. Bu yüzden, Rıhtım Caddesini takip eden teknikerler, Tophaneye gitmek zorunda kaldılar. İki defa polisle karşılaştıkları halde herhangi bir olay yaratamamışlardı. Tophaneden İstiklâl caddesine çıkan Boğazkesen yoluna sapmadıkları takdirde Kabataşa, oradan da Dolmabahçe sırtını tırmanarak Taksime gitmekten başka çıkar yol kalmıyacaktı.

Olaylardan sonra AKİS muhabiri ile görüşen yürüyüş liderlerinden birinin dediği gibi, "son koz olan polisle çatışma burada yapılmadığı takdirde ertesi gün çıkacak gazeteler kendilerinden ancak bir resimaltılık haberle" bahsedeceklerdi.

Bu nedenledir ki, Boğazkesen yolundaki barikatı yaramıyan teknikerler, yürüyüşten vazgeçerek, Tophane Çeşmesinin sağ tarafındaki cadde üzerinde oturdular. Halka dağıtmak için hazırladıkları bildirileri yere serip, üzerine oturan teknikerlerin bu hareketi, bir anda trafiği allak-bullak etti. Artık maça gitmek, Kabataş vapuruna yetişmek, en hızlı giden vasıtalar için bile imkânsız hale gelmişti. Otomobil kuyruğu tâ Eminönüne kadar uzadı. Bir keşmekeşin bundan güzel örneği olamazdı. Saatlerin 13.30'u gösterdiği sırada, Toplum Polisini yönetmekle görevli Emniyet Amiri Yusuf Aksu, teknikerlerden yolu açmalarım, aksi takdirde "Trafik Kanununa göre yolu zorla açacaklarını" bildirdi. Başlangıçta Âmirin bu sözüne kulak asmıyan teknikerler, yağmurun çiselemesi karşısında oturmaktan vazgeçtiler ve ayağa kalktılar. Bu sırada bekleşen arabalardan müşterilerin öğrenci ve polislere savurdukları küfürler de gittikçe arttı ve kısa zamanda halk, polis ve öğrenci birbirine girdi. Kavga, -daha doğrusu meydan kavgası-, işte bu trafik tıkanıklığını gidermek için, polisin öğrencileri yolun sağ tarafına itmeye kalkışmasıyla patlak verdi. Netice, teknikerlerin arzu ettiği şekilde idi!.

Ankaradan yola çıkanlar

İstanbulda bu işler olurken, Ankarada da bazı gençler, bir yol ve "kavga" hazırlığı içindeydiler. Bunlar, AP'li gençlerdi. Onlar da haklarını -veya niyetlerini- bileklerinin ve silâhlarının gücüyle bizzat almak, gerçekleştirmek kararındaydılar. Zaten Genel Başkanları da İzmirde öyle dememiş miydi? Bu tavsiyeyi AP'iler dinlemiyeceklerdi de, kim dinliyecekti?

Geçtiğimiz haftanın sonunda Cumartesi günü Ankarada, AP Gençlik Kolları Büyük Kongresinin yapıldığı Gölbaşı Sinemasından saat 16 sıralarında çıkan bir AP'li genç, tanıdığı bir gazeteciye şöyle dedi:

"— Buradaki işimizi bitirdikten sonra Adapazarına, Federasyonun kongresine gideceğiz.."

AP Gençlik Kollarının kavgalı geçen kongresinde önemli rollerden birini oynayan bu gencin bahsettiği "iş"in ne olduğu, bu haftanın başında Pazartesi günü Sakaryada belli oldu.

Pazartesi sabahı, TMTF Kongresinin o günkü oturumu açılmadan önce, Kongre Başkanı Hüseyin Günday Vilâyete yazılı olarak müracaatta bulundu, Ankaradan hareket eden bazı şahısların kongreyi o gün basacaklarını bildirdi ve gerekli güvenlik tedbirinin alınmasını istedi Ankaradan yola çıkanları Sakaryadakiler haber almışlardı. Nitekim öğleden sonra Ankaradan gelen silâhlı ve hazırlıklı militanlar, zorla kongreye girdiler, delege olduklarını, Ankara Üniversitesini de Naci Özdemir ve arkadaşlarının değil, Orhan Ünalın -AP'lidir- temsil edebile-

Kulağa küpe...

Ne de doğru bir söz!

Demirel, bir A.P. kongresinde, kendi hakkında bir güzel konuşmuş ki.. Dediği şu:

"— Bugün dudağımızı kıpırdatışımızdan rahatsız olanlar vardır. Bize tahammül etmeye, bizi var sanmaya alışırlarsa huzursuzlukları geçer.."

Aman ne veciz kelâm! Hiç kimse Demirelin ağızını açınca pot kırdığını ve Demirel diye birinin var olmadığını bundan güzel, kesin ve açık ifade edemezdi.

"Açık-seçik" diye işte buna derler!

Ankaradaki gösterilerde toplum polisi çalışıyor
Zehir hafiyeler...

ceğini iddia ettiler. Kongre Başkanı, daha sonra da Hükümet Komiseri bunun aksini ifade edince, plânlanmış olan "tedhiş" başladı. Ankaradan gelenler, kongredeki sağcılarla birleştiler. İstanbuldaki TMTF binasının basılmasında baş rolü oynayan ve çantasında Hitlerin "Kavgam" adlı kitabını gezdiren Atillâ Kılıçoğlu, kavgayı başlatanlar ve devam ettirenler arasında göze çarpıyordu. Olaylar süratle büyüdü ve sokağa aksetti. Ağır ve hafif yaralı çok sayıda genç, hastahanelere taşındı. Polis, gevşek davranmakla beraber, aleyhine bir hava belirince, mütecavizlerden bazılarını karakola götürmek zorunda kaldı. Fakat mütecavizlerin arkadaşları bu defa karakolu bastılar, cam-çerçeve, ne varsa kırıp döktüler. Arkadaşlarını bileklerinin zoruyla kurtaracaklardı. Karakola alınan mütecavizlerden Atillâ Akman -AP Gençlik Kollarının yeni Genel Başkan adayı-, karakoldan kurtulmak için her türlü kabadayılığı deniyor, Komiserin masasına ve camlara hücum ediyor ve şöyle bağırıyordu:

"— Beni ne hakla burada tutuyorsunuz? Ben milliyetçi ve AP'liyim!."

Bu delikanlı, polislerden, Ankaradan Faruk Sükanı telefonla bulup kendisine bağlamalarını da istedi. Pervasızlığın bu kadarı ancak, Demirel ve Sükanın Türkiyesinde olabilirdi.

Daha sonra Emniyet Müdürü Şükrü Balcı, kendisinden saldırganların isimlerini isteyen gazetecilere şu tuhaf cevabı verdi:

"— Kimse kimseden davacı değil ki isim verelim!.. Nezaret altında tutulan yok.."

Halbuki o sırada hastahanelerde ağır yaralıların ölümden kurtarılması için çalışılmaktaydı.

Bu olaylar, AP İktidarının tutumu ve Demirelin konuşma tarzına bakılırsa, devam edecek ve hem de daha vahim biçime girecektir. Görünen, odur. Bir yandan rejimi, anayasa düzenini ve demokrasiyi tehdit eden tehlikelerden bahsederken, bir yandan dâ anayasa müesseseleri için tedbir alınacağından bahseden Başbakanın tutumu hakkında, bu anayasa müesseselerinden birinin başı, haftanın başında AKlS'çiye şöyle dedi:

"— Yahu, böyle mi hükümet idare edilir? Eğer, ima ettiği gibi, anayasa düzenini tehdit eden bir tehlike sahiden varsa, niçin bu Başbakan, anayasa müesseselerini yanına almaya çalışmaz da, tam tersini yapar ve onları tehdit eder? Bu, bilgisizliktir, acemiliktir, basiretsizliktir!"

C. H. P.

Üç ay, üç yıl..

Adamın adı, Ömer Uyardı. Şivesinden Rumeli muhaciri olduğu anlaşılıyordu. Kısa kesilmiş beyaz saçlı, şişmanca, kırmızı yüzlü, siyah aba giyinmiş sevimli ve babacan biriydi. Mikrofonun başında konuşan hatibin sözünü keserek:

"— Bey, bey! Bunları şimdi süliyorsun.. Bunları gelip, seçimlerden evvel bize süliseydin ya.. Anlataydın ya.. Bak, ne güzel anlatıyorsun.." diye atıldı.

Salonda gülüşmeler yükseldi. Bazıları alkışladılar. Mikrofondaki hatip:

"— Yok, yok.. Hem geldik, hem de anlattık. Ama, anlamadınız, inanmadınız.." cevabım verdi.

Ömer Uyar lâf altında kalacak adam değildi:

"— Gelip te böyle mi anlattınız? Sülemediniz, sülemesini bilmediniz" diye çıkışmakta devam etti.

Hatibin, şarkıcı kızlar gibi, yüzleri halka dönük olarak bir sıra iskemlede oturan arkadaşları Ömer Uyara içten bir alkış tuttular. Sadece samimiyetini değil, söylediği sözün doğruluğunu da alkışlıyorlardı.

Hadise haftanın başındaki Pazartesi günü, öğleden sonra, Bergamadaki bir sinema salonunda cereyan etti. O gün CHP'nin yeni Genel Sekreteri Bülent Ecevit Bergamaya gideceğinden parti teşkilâtı bir top-

C.H.P. Genel Sekreteri Ecevit konuşuyor
Anlatabiliyor, anlaşılıyor

lantı tertiplemişti. Sandalyalarda oturanlar Ecevit, Yardımcısı Lebit Yurdoğlu, Merkez İdare Kurulu üyeleri Hüdai Oral, Mustafa Ok ve Selâhaddin Hakkı Esatoğluydu. Mikrofonda ise Muammer Erten konuşuyor ve Ortanın Solunun gerçek mânâsını, neyi ifade ettiğini halkın anlayacağı, gündelik hayatın içinden misallerle anlatıyordu.

"Ortanın Solu Ekibi"nin bir kısmının katıldığı Ege Gezisi bu şekilde başladı. Ömer Uyar alkışlanan müdahalesini yaparken İzmirin genç CHP Başkanı Talât Orhon, memnun, gülümsüyordu.

Halka doğru..

"Bülent Ecevit ve arkadaşlarının Ege Gezisi, CHP'nin yeni kurmaylarının hazırladıkları çalışma programının bir icabıdır. Ecevit bundan evvel İstanbula gitmiş, orada teşkilât mensuplarıyla görüşmüştür. İzmirden bu hafta başlayan Ege Gezisi Manisa, Denizli, Aydın ve Muğlayı da kapsayacaktır. Ondan sonra, Doğu Gezisine çıkılacaktır. Bunu Güney Gezisi takip edecektir.

Merkez İdare Kurulu her bölgeye bir "temsilci arkadaş" tâyin etmiştir. Bunlar, Kurulun üyeleridir. Meselâ Mustafa Ok, Egedeki "temsilci arkadaş"tır. Genel Sekreterin o bölgedeki seyahati tamamlandığında Mustafa Ok, bölgenin il başkanlarıyla birlikte daha aşağı seviyedeki, fakat çok daha yaygın ve devamlı çalışmaları plânlayacaktır. Başka bölgelerdeki başka temsilci Kurul üyelerinin de görevi budur. Hedef, seçimlere kadar geçecek zaman içinde taranmamış il, ilçe, bucak ve köy bırakmamaktır. Genç ekibin inancı, eğer Ortanın Solunun, yani CHP'nin amaçlarının ne olduğu ve ne olmadığı halka iyi anlatılırsa halkın bunu anlayacağı ve anladığı zaman da benimseyeceğidir. Ekibin bu inancının ve güveninin sebebini Ecevit Egede, bir ilçede şöyle söyledi:

"— Kurultaydan üç ay öncesine kadar bizim teşkilât Ortanın Solunu ağızına almak istemiyor, onun zarar verdiğini ve vereceğini sanıyordu. Üç aylık kesif, ciddi, bilinçli ve inançlı bir çalışma bütün teşkilâtı uyardı, ona Ortanın Solunun hangi mânaya geldiğini gösterdi, teşkilât onu Kurultayda tuttu ve Kurultay bilinen neticeyi verdi. Üç ayda teşkilâtımıza anlatabildiğimiz bir politikayı, teşkilâtımızla elele, üç yılda bütün vatandaşlara niçin anlatamayacakmısız?"

Bu hafta, Ecevitin gezisi sırasında Egedeki CHP içinde esen havayı görenler için iddianın inanılmayacak bir tarafı yoktur. CHP teşkilâtını bir rüzgârın dalgalandırdığım hissetmemek kabil değildir.

Eniştem beni neden öptü?

Ecevit ve arkadaşları için ilk tatlı sürpriz, gezinin ilk günü, İzmirde oldu. O sabah -günlerden Pazardı- İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Özel Yüksek Okulunda CHP Genel Sekreterinin konferansı vardı. Binanın alt katındaki bir karatahtada, konferansın "öğrenciler ite sayın veliler"e açık olduğu bildiriliyordu. Yukarı kattaki salon gayet büyük bir konferans salonuydu. Salona girildiğinde görüldü ki her taraf doludur, çok kimse ayaktadır ve "tıklım tıklım" tâbiri böyle doluluklar için kullanılmaktadır. Salonda öğrenciler yüksek bir yekûn tutuyordu. Ama "sayın veliler" onlar kadar çoktu. Aralarında memurlar, yargıçlar, subaylar ve generaller, iş adamları, ev kadınları vardı. Çoğu, CHP üyesi de değildi. Bir Pazar sabahı kalkmışlar, Bülent Ecevitin Ortanın Solunu nasıl anlattığını dinlemeye gelmişlerdi. Konferans ve sorulara CHP Genel Sekreterinin verdiği cevaplar bittiğinde yükselen alkışlar, yapılan tezahürat dinleyicilerin, dinlemiş olduklarından memnun kaldıklarını belli ediyordu.

İkinci sürpriz aynı gün, Eşrefpaşadaki nikâh salonunda tertiplenen toplantıda oldu. O çok geniş salon da ağızına kadar doluydu ve dinleyiciler arasında yalnız CHP'-

Hüdai Oral — Mustafa Ok — Muammer Erten
Çarıksız erkânıharpler

"7. ok değil,yön!,,

C.H.P.'nin yeni Genel Sekreteri Bülent Ecevit, Ortanın Solunun C.H.P. için ne olduğunu dikkat çekecek bir şekilde söylemiş bulunuyor. Bu açıklama, Ecevitin Ege Gezisi sırasında bir partilisinin sorduğu sual üzerine yapılmıştır ve yalnız Egedeki o partilinin değil, bilhassa Ankaradaki çok partilinin duymasında "sayılmayacak kadar çok" fayda vardır.

Egedeki C.H.P.'li diyor ki:

"— Bu, Ortanın Solu nedir? Biz Devletçi değil miyiz? Lâikiz de.. Halkçıyız ve Cumhuriyetçiyiz. Milliyetçiyiz ve Devrimciyiz. Şimdi, bunlara, Ortanın Solu diye bir yedinci ok mu eklendi? Ben bunu öğrenmek istiyorum.."

Ecevit anlatıyor:

"— C.H.P. tek parti devrinden geldi. O zaman, herkes C.H.P.'liydi. Daha doğrusu, C.H.P. içinde her yönden insan vardı. Köy Enstitülerini kuran Yücel de atatürkçü, devrimci, altıoklu, C.H.P.'liydi, onları kaldıran Sirer de.. liberal Ticaret Bakam Behçet Uz da atatürkçü, devrimci, altıoklu, CH.P.'liydi, sosyalist Cemil Sait Barlas da... Petrol konusunda bir tutumu olan Fethi Çelikbaş da atatürkçüdür, devrimcidir, altıoklu, CH.P.'lidir, aynı konuda onun tam zıddı tutumu olan İhsan Topaloğlu da..

Biz oklarımızı, kimimiz sağa, kimimiz sola, kimimiz de havaya atardık. Bazılarımız ise, bunları tirkeşinde paslandırdı. Ortanın Solu, oklara katılan bir yedinci ok değildir. Ortanın Solu bir yönün ifadesidir. Bize, hedefimizi göstermektedir. Altı okumuzu hangi yönde atacağımızı bilmeliyiz ki o oklarımız ziyan olmasın, boşa gitmesin. Ortanın Solu bize bu yönü işaret ediyor. Bu yönü önce İnönü, sonra ittifakla Kurultay, partimize vermiştir. Yeni bir ok bulmadık, oklarımızın yönünün adını söyledik."

Ecevit devam ediyor:

"— Soranlar var: Canım, bunu söylemek şart mıydı? Şarttı. Nereye gideceğimizi biz bilmeliydik, bizimle yola çıkanlar, bizimle yola çıkmak isteyenler bilmeliydi. İnönü 'Biz Ortanın Solundayız' dediği zaman sağımızdakiler bizim aşırı solda bulunduğumuzu, komünist olduğumuzu yayıyorlardı. Aşırı solda bulunanlar ise bize 'sağcılar', 'burjuva partisi', 'kapitalistler' diye hücum ediyorlardı. İnönü, oklarımızın yönünü açık seçik ilân etti. Biz aşırı sol değiliz, biz sağ da değiliz. Ne komünistiz, ne burjuva ve kapitalist. Biz, ortanın solunda olan partiyiz ve ortanın solundaki parti halkın, sade vatandaşın, toplumun yararını ve çıkarım bir sınıfın veya bir zümrenin yararından, çıkarından üstün tutan siyasî teşekküldür.

Anlatabildim mi?"

Anlatabildi mi?

liler değil sendikacılar, hattâ AP'liler vardı. Eşrefpaşa İzmirde, oyu daima DP'ye, ondan sonra da AP'ye gitmiş bir bölgedir. Muhtemelen bu bölgede, bundan üç sene sonra da AP oyları CHP oylarını geçecektir. Ama yeni Genel Sekretere ve onun temsil ettiği fikirlere, önce gösterilen ilgi, sonra belli edilen tasvip bu üç yıl içinde CHP'nin Eşrefpaşada mutlaka yol alacağını ortaya koyuyordu.

Ecevit ekibi ve CHP'liler için asıl büyük sevinç sebebi, Ödemiş oldu. Ödemiş, Eşrefpaşanın aksine, hemen daima CHP'ye oy vermiş bir ilçedir. Ama CHP'liler son seçimlerde orada bile kaybetmeyi başarmışlardır! Seçimleri takiben ise, çok yerde olduğu gibi Ödemişte de kongreleri toplamak güç olmuş, ilçe kongresi dahi, bazı iç rekabetler bulunduğu halde fazla ilgi çekmemiş, toplantı salonları dolmamıştı.

İlçenin genç, sevimli ve canlı ilçe başkanı Coşkun Karagözoğlu Bülent Ecevitin sohbet toplantısını gece için ve gene nikâh salonunda tertiplemişti. Ekip mensupları bir defa daha "Evlendirme Dairesi" tabelâsının altından geçerken gülmekten kendilerini alamadılar. Aralarından biri:

"— Bu, CHP'nin halkla nikâhlanmasıdır.." nüktesini yaptı.

Fakat salona girdikleri zaman karşılaştıkları manzara, yüzlerini bütün nüktelerin bir arada beceremeyeceği bir nisbette güldürdü. Salon, normal olarak en az bin kişi alacak büyüklükteydi. İçinde iki bin kişi vardı. Ona yakın bir kalabalık ise, konuşmalar hoparlörle dışarıya verileceğinden sokağa toplanmıştı. Ecevit ve arkadaşları inanılma: bir hararetle alkışlandılar. Salonun duvarım kaplayan perde üzerine üç ibare yazılmıştı: "Atatürkümüzün yolundayız", "İnönüye inanıyoruz" ve "Ecevite güveniyoruz". Bir büyük baht ise köşeye gerilmişti; "Ortanın Solundayız".

Bu, Kurultaydaki zaferinden sonra Ortanın Solunun bütün CHP teşkilâtının parolası olduğunu gösteriyordu. Parola, yepyeni ve şaşırtıcı coşkunluk yaratmıştı. Seçimlere daha üç yıl vardı ve Ödemiş kendi kongrelerinden yeni çıkmıştı. O halde, enişte baldızı neden öpüyordu, bu kadar büyük ve ilgili bir kalabalık, gece vakti CHP Genel Sekreterini dinlemek için niçin toplanmıştı?

Çünkü eski partide yeni bir rüzgâr esiyordu.

Çarıkla değil, fikirle dolaşanlar

Ecevit ve arkadaşları "türlü çeşitli" konularda Ortanın Solunda bir politika izlemenin ne ifade ettiğini, hangi mânaya geldiğini bazısı' mahallî, bazısı umumi, fakat her halde herkesin anlayabileceği bir şekilde ifade ettiler. Ekip mensupları, aralarında böyle bir görev taksimi yaptıklarından birbirlerinin söyleyeceğini biliyorlardı ve bu bir latifenin de konusuydu. Ecevitin patatesleri vardı, Oral barajcı ve jet benzincisiydi, Yurdoğlu inekleri çiftleştiriyordu, Erten tütüncülük yapıyordu, Ok ise Pratt gemisinin kaptanıydı. Esatoğlu ise, arkadaşlarının vecizelerini kaydediyordu. Ama bu konulardan her biri, halkın ufkunda yeni pencere açarı bir "yeni tutum"du. Patatesiyle Ecevit, müstahsil kooperatifleştiği ve aracıların sayısını azalttığı takdirde, ne müstahsilin, ne onun malını satan esnafın cebinde kalan, o malla zerrece ilgisi bulunmayan bir aracı sınıfı zenginleştiren yüklü paranın nasıl müstahsile kalacağını belirtiyordu. Oralın barajları, Demirelin şimdilik hep CHP devrinde hazırlanmış veya başlamış eserlerin kendi adına törenlerini, fütursuzca yaptığını söylüyor, jet benzini ise, jetlerimizin Kıbrısı bombardımana gideceği sırada bir yabancı petrol şirketinin, iki milyon liralık tazminatı da göze alarak bize oynadığı oyunu hikâye ediyordu. Amerikalıların Boğazlardan geçirmek istediği Pratt gemisi

misali millî egemenliğimizin ne demek olduğunu anlatıyordu ve Erten, sağcı sakat bir politikanın tütüncüleri "Topaloğlu piyasası"yla ne kadar zarara soktuğunu bildiriyordu.

O akşam Ödemişteki toplantı -halk 18'den itibaren toplanmaya başlamıştı- gecenin 23.30'unda bitti. Son konuşmayı yapan Ecevit yerine otururken yükselen alkışlar, toplantıya katılanların gözleri arkalarında kalarak evlerine yöneldiklerini ispatlıyordu.

İnanmak istemeyince..

Ecevitin gezisinde beliren intiba, anlamak isteyenlerin, bir husus kendilerine, ayaklarına kadar gidilerek ve dikkatle, bizzat inanmanın ateşiyle anlatıldığında bunu anladıkları, gösterilen dikkatten memnun kaldıklarıdır. Bergamanın Yeniköyünden Ömer Uyarın ifade ettiği bu oldu. Ama anlamak istemeyenlerin, her söze bir kulp buldukları gene Bergamadaki bir hadiseden anlaşıldı.

Bülent Ecevit konuşmasını bitirmiş, sinemadan çıkmış, otomobiline biniyordu. Aklıbaşında görünen bir genç adam yanma geldi, bir şey söylemek istediğini bildirdi Genel Sekreter "Buyurun!" dedi. Genç adamın söylediği şuydu: Bir takım kimseler "Bize hâlâ hikâye anlatıyorlar" diye kızgınlık ifade etmişlerdi. Acaba Ecevitin "hikâye" dememesi kabil değil miydi?

Genel Sekreter şaşırarak sordu:
"— Ne hikâyesi? Nasıl hikâye söyledim?"

Ecevit, köylünün elinden, bir kooperatifleşme olmadığı için 15 kuruşa alınan patateslerin çarşıda halka nasıl 85 kuruşa satıldığını bir misal diye anlattıktan sonra sözüne şöyle devam etmişti: "İşte, bu patates hikâyesinde görüldüğü gibi.."

Ecevit, iyiniyetli genç adama:
"— Kardeşim, insan bir kulp takmak isterse ve hele, köylünün elinden patatesi hep 15 kuruştan kapatmaya niyetli olursa Ortanın Soluna Moskova Yolu der, benim bir tâbirimden de hikâye anlattığımızı çıkarır. Mamafih ikaz ettiniz, sağ olunuz" dedi...

...ve gezisinin devamı boyunca patates misalini hep şöyle bağladı: "İşte, bu patates meselesinde görüldüğü gibi.."

AP. İl Kongresinde Yüksel Menderes
D.P. kazanında aş kaynıyor

A. P.

Takviye vitesi gerek

Haftanın başında Pazartesi gecesi, Dedeman Otelinde, Başbakanın Plânlama çalışmaları ile ilgili kokteylini izleyenlerden biri, yanındakine,

"— Demek ki, takviye gerekmiş!" dedi.

Mahkeme eliyle aldığımız tekzip

Birlik Partisi

Atatürkçü bir parti

Olarak halkın çocuğu sessiz ve tevazu içerisinde ve fakat anasından arslan gibi geleceğin iktidar partisi olarak doğmuştur. Padişah çocukları gibi alayiş içerisinde doğmamıştır.

Partimiz mezhep esasına dayanmamaktadır. Anayasaya, Partiler Kanununa ve Cemiyetler Kanununa göre din ve mezhep esasına dayanan partiler kurulamaz. Parti tüzük ve programımız da bunu müeyyittir. Bu bakımdan mezhep esasına dayanan parti kurulması isnadı bize karşı yapılan iftiradır.

İlerici, devrimci, reformcu, türkçü ve Atatürkçü olan, aşırı solun (komünizmin), aşın sağın, gericilik, yobazlık, ayırıcılık ve bölücülüğün karşısında bulunan, siyasi haklan haiz olan her vatandaş partimize tiye olabilir.

Bizim müsamahamız ve hoşgörürlüğümüz (toleransımız) sonsuzdur. Fakat, tepkimiz de o mabettedir. Ve fakat şuurlu, mantıki ve hukukidir.

Bizi doğar doğmaz boğmaya çalışmak, yıkmak istediğimiz zihniyetle bizi yıkmağa çalışmak vatanseverliğe yakışmaz.

Partimizin kurulmasından hiç bir namuslu vatandaş tedirgin olmamıştır ve olmıyacaktır.

Partimiz, ilerici, türkçü ve Atatürkçüleri içine toplayan bir partidir. Partiler Kanununun derpiş ettiği vasıflan haiz türle vatandaştan bir araya gelerek bir siyasi parti kurabilirler. Bunda gocunacak bir şey olmasa gerektir. Parti kuraraken vatandaşların dinleri, mezhepleri ve hangi inançta oldukları sorulamaz. Sorulması da Anayasaya ve meri mevzuatımıza aykındır. Siyasi parti kuranların din ve mezheplerini a-

raştıranlar ancak, din, siyaset ve basın yobazlarıdır.

Bizler, dinci, mezhepçi, tarikatçı değiliz. Ve fakat laikliğin, din, mezhep, vicdan ve inanç hürriyetlerinin savunucusuyuz ve daima da savunucusu olacağız.

Biz, ölü doğmuş bir parti değiliz. Bir ayda Türkiyenin beyni mesabesinde bulunan İstanbul ve Ankara başta olmak üzere bir kaç il ve ilçede teşkilat kurmuş bulunmaktayız. Geri kalan teşkilatımızı da en kısa zamanda tamamlıyacak durumdayız.

Şimdiye kadar hiç bir partinin kurucularının mezheplerini araştırmak Akisin aklına gelmedi de neden şimdi böyle bir mezhep ayırımına, ayıncılığa, bölücülüğe baş vurarak partimizin kurucularının mezheplerini araştırıyor? Biz kendisinin ne mezhebini, ne de nesebini araştırmıyoruz.

Akis dergisi tarafından okunmadığı anlaşılan tüzüğümüzün 28.m.lik gaye kısmı ile program kısmı incelendiğinde Türkiyede bizden daha ilerici bir parti bulunmadığı açıkça anlaşılacaktır. Bu yenilikleri getirmek Atatürkten sonra onun ruhu ile dopdolu olan bizlere nasip olmuştur. Bundan dolayı da bahtiyarız.

Saygılarımla.
Avukat
Cemal Özbey,
Birlik Partisi Genel Sekreteri.
-Ankara-

Bu söze sebep teşkil eden manzara şuydu: Kalabalığın ortasında, buruşuk lâcivert elbisesi ve domatesli votkasıyla Demirel ve yanında orta boylu, açık kahverengi kruvaze elbiseli, gözlüklü ve ihtiyar, sevimli bir adam... Adam, son derece saygılı bir tebessüm ve saygılı tavırlarla bir şeyler anlatıyor, öne doğru iğilmiş olan Demirel ise memnun bir yüzle onu dinliyordu. Manzarayı izleyenlerden biri, Demirelin dinlediği adamı göstererek,

"— Yahu, amma da çökmüş" dedi.

Öbürü,

"— Ama, ağzı hâlâ lâf yapıyor. İnşallah bunu da diğerine çevirmezler. Eskisini, kendisinin peygamber olduğuna inandırmışlardı" diye konuştu.

Demirelin kokteylde en çok itibar ettiği ve bu yüzden dikkati üzerine toplayan yaşlı, gözlüklü ve saygılı tavırlı adamın ismi, Burhan Belgeydi.

O gece Demirel, Burhan Belgeye o derece itibar etti ki, Başbakanın Büyük Kongre kulisine yardım için

Madem ki miras yoludur!

Süleyman Demirelin eski Demokratlar, hattâ kıdemli ve emek sahibi A.P.'liler tarafından "gökten zembille indirilmiş adam" gözüyle görüldüğü bilinmektedir. Celâl Boyarın kendisinden "Bizim Umum Müdürümüz" diye alaylı alaylı bahsettiğini duymayan da kalmamıştır. Demokratlar pişirmişler, A.P.'liler kotarmışlardır, ama ikisi de bir bakmışlardır ki yemeği Süleyman Bey diye bir adam, oturmuş yiyor.

Şimdi, A.P.'nin Büyük Kongresinin arefesinde bu Süleyman Bey huzursuzdur, rahatsızdır, tedirgindir. Eski Demokratların, kendi partileri saydıkları -ve, ne yatan söylemeli, öyle de olan- partiyi tekrar geri almak için hazırlanmaları A.P. Genel Başkanını kara kara düşündürmekte, onu bir takım alaturka kurnazlıklara itmektedir.

Ama, niçin bu telâş? İnsaf edilsin, eğer A.P. bir miras ise, onda hak iddia etmek Süleyman Demirelden çok, ama çok fazla Yüksel Menderesin hakkı değil midir? Demirelin çapı Genel Başkanlığa kâfi ise, Yüksel Menderesin, bir de isminde "Menderes" fazlası yok mudur?

O halde?

tâ İzmirden kalkıp gelmiş ve bu kokteyli de şereflendirmiş olan Osman Kibar pek silik kaldı. Bu yüzden o ünlü esprilerini, rahat tavırlarım vitrine çıkaramadı.

Burhan Belgenin bu kadar itibar görmesinin tek nedeni, herhalde, Büyük Kongre sırasında Avrupalardan gelip arz-ı hizmette bulunması değildir. Sebep, olsa olsa, şudur: Büyük Kongreye altı gün kala Demirel, dikenli ve endişe yaratan konuşmalarıyla AP kütlesini ne derece etrafında kenetlemiş olursa olsun, başlıca muhalif grupun lideri Bilgiç ne kadar "ben liderimin emrindeyim" diye demeç verirse versin, derinden derine huzur kaçıncı sebepler vardır. Meselâ bir takım ihtiyar kurtlar, seçilme şansları olmasa dahi, iplerin bir kısmını ele geçirme denemeleri yapacağa benzemektedirler. Eski DP'lilerden yana kendini emniyet altına almanın çareleri arasında, o eski DP'lilere bir zamanlar akıl vermiş olan -verilen akılların faydasını deneyenler oldu ama!..- ve onlardan sayılan bir başyazarla işbirliği neden bulunmasın? Avrupadan gelen bir eski başyazar, İzmirden gelen kulis ustası bir partici ve daha birçok takviye ile kuvvetlenme manevraları... Bütün bunlar Demirel için zorunlu değilse de gerekliydi.

Gülü seven..

Çünkü, Teşkilâttan gelen haberler, Demirel ve ekibi için hiç de iç açıcı değildir. Hafta içinde yapılan muhtelif il kongrelerinde karşı gruplar ve özellikle Yaylacılarla eski DP'liler ağır basmış ve yönetim kurullarından birçoğunu da bunlar ele geçirmişlerdir. Pazar günü Gölbaşı Sinemasında yapılan Ankara İl Kongresinde cereyan edenler, Demirelcileri daha da telâşa düşürdü. Eski Demokratların kendilerine bayrak yapmak istedikleri Yüksel Menderes, kongrede bulunmadığı halde, Kongre Başkanlığına seçildi ve yarım saat sonra salona girince de, kürsüye kadar omuzlar üzerinde taşındı. Kongrede Demirelcilerin başkanlık için aday gösterdiği Turhan Kapanlı, uzun süren gürültüye rağmen seçimi kazanamadı. Kongrenin havasını gören Altındağ İlçe Başkanı,

"— Birlik ve beraberlik içinde olmalıyız. Yoksa, bugün göklere çıkardığımız Yüksel Menderesin babası gibi sevdiklerimizi kurtaranlayız" şeklinde konuşmak gereğini -nedense- hissetti.

O âna kadar hayatından memnun görünen Yüksel Menderes, bu konuşmaya çok bozuldu ve delegeyi azarlayan bir cevap verdi.

Bütün bunlara rağmen, geçtiğimiz hafta içinde, Demirelin moralini takviye eden olaylar da olmadı değil. Meselâ, Cumartesi günü yine Gölbaşı Sinemasında yapılan Gençlik Kollan Kongresinde Demirel, "Türkiye Cumhuriyetinin son fatihi!" nârâlarıyla karşılandı. Demirel, bir sûredir devam ettirdiği "tehlike çanları - tehlike rüzgârları" sözleriyle dolu konuşmalarından birini de burada yaptı. Aynı kongrede bir gencin yaptığı atatürkçülük tarifi ise günün esprisi oldu. İstanbul delegesi olan bu gence göre, AP'liler "flesxible", yâni "iğilir bükülür" çeşidinden atatürkçülerdi. Ancak, APli gencin bilmediği, bu tâbirin "eyyamcılık" anlamına da geldiğiydi.

Seçimleri, Demirelcilerle Bilgiççilerin hazırladığı karma bir liste kazandı.

Yapışık düşmanlar

27 Kasım Pazar günü başlayacak olan Büyük Kongrenin kulis çalışmalarının yoğunlaştığı aynı günlerde, Demirelci bir Bakan, Meclis kulisinde karşılaştığı AKİS muhabirinin "Ne var ne yok?" şeklindeki sorusuna şu cevabı verdi:

"— Bu Büyük Kongre bizim için büyük bir problem değil. Genel İdare Kurulundan hacıları, hocaları temizleyeceğiz ve partinin idare kademelerine yekvücut bir hava vereceğiz. Meselâ geçen devrede Genel Başkan bir şey söyledi mi, Genel Başkan Yardımcısı -Bakanın kasdettiği, Osman Turandır- tam aksini bir gazeteye yazıyordu. Böyle şeylerin olmamasını sağlıyacağız."

AP'nin dinci kanadı ve her fırsatta "liderinin emrinde olduğunu" söylemekten büyük zevk duyduğu anlaşılan Saadettin Bilgicin grupunun el altından yaratmak istediği Demirel aleyhindeki havaya rağmen durum, yine de Demirelin lehinde görünmektedir. Bütün ihtimalleri dikkate alan Demirci ise bir oyuna gelmemek için her türlü tedbiri almaktadır. Meselâ, haftalık bir derginin ortaya attığı genel başkan adayının, şu günlerde boş olan ve Kongreye kadar doldurulması gereken Devlet Bakanlığı koltuğuna oturtulacağı ısrarla söylenmektedir.

Kongre arefesinde hakim kanaat, genel başkanlık için bir mücadelenin olmıyacağıdır. Ancak hiziplerin, Parti Temsilciler Meclisini ve Genel İdare Kurulunu ele geçirmek için olanca güçleriyle çalışacakları da ortadadır. Çünkü, partinin bu organlarım ele geçirecek ekip, hem partinin kaderi, hem de Hükümet üzerinde büyük çapta etkili olacaktır. Ancak, AP içinde kurulması muhtemel liderlik müessesesinin parti için ne derece hayırlı olabileceği, bu çevrelerde mevcut endişeler arasındadır.

Haftanın başında, Kongrenin son hazırlıkları da yapıldı. Pazartesi günü toplanan AP Grupu, Kongreye gerekli dokümanları hazırlayacak komisyonları, kongre idarecilerini ve kongre komiserini seçti. Buna göre ,kongre idareciliğini, Cevat Önder başkanlığında 6 milletvekilinden kurulu bir ekip, kongre komiserliğini de Kayseri milletvekili Vedat Ali Özkan ve arkadaştan yapacaklardır.

Görünen şudur ki, bu kongre, bütün gayretlere rağmen, yeni birşey getirmeyecek ve eski tas eski hamam hikâyesi, soluğu kesilinceye kadar yürüyüp gidecektir.

Sendikalar

İşçinin parası deniz

A damlar, ellerine geçen her fırsatı, "vatan", "millet", "işçi hakları", "hür sendikacılık" nutuklarıyla en iyi şekilde değerlendirip giderlerken, birgün, hiç beklemedikleri bir şey oldu ve kendilerini yargıçın karşısında buldular: Başında bulunduktan kooperatifin paralarını usulsüz olarak harcamak, yârân gözetmek ve ortaklara hesap vermemekle suçlanıyorlardı.

Hasan Türkay
"Ye Memet ye"

Olay, bundan bir süre önce İstanbulda cereyan etti. Petrol İşçileri Sendikası Yapı Kooperatifi Başkam İsmail Topkar -aynı zamanda Petrol-İş Sendikası İkinci Başkanı ve Türk-İş 1. Bölge temsilcisidir-, İkinci Başkan Ziya Hepbir -aynı zamanda Petrol İşçileri Sendikası Genel Başkam ve Türk-İş Yönetim Kurulu üyesidir- ve Kooperatif Yönetim Kurulunun diğer Üyeleri, son toplanan Genel Kurulca ibra edilmemişler ve seçilen yeni Yönetim Kurulu tarafından da mahkemeye verilmişlerdi.

Kooperatif, 1958 yılında, sendika üyelerini mesken sahibi yapmak amaçıyla kurulmuş ve fakat inşaat ilerledikçe işler karışmış, bir süre sonra da içinden çıkılmaz bir hâl almıştı. Aradan uzun zaman geçmiş olmasına rağmen, İstanbulun Levent, Kartal ve Bakırköy semtlerinde yapılmakta olan meskenler bir türlü tamamlanamamış ve bu arada, harcamalardaki hovardaca tutum sebebiyle, meskenlerin maliyetleri astronomik rakamlara ulaşmıştı. Kooperatifin 2500 lira aylıklı Başkam, "işçi babası" geçinen İsmail Topkar ile İkinci Başkan Ziya Hepbir, ortaklara bir türlü hesap vermiyorlardı. İnşaatı başlayan ve şu günlerde bir kısmı da tamamlanmış olan 650'nin üstündeki dairelerden bazılarının kimlere ait olduğu ortaklarca bile meçhuldü. Hattâ bunlardan 6 tanesinin sahibi, bütün aramalara rağmen bulunamıyordu. Ortaklar arasında İşçilikle ve sendikayla uzaktan yakından hiçbir ilgisi, ilişkisi bulunmayan kişiler de vardı. Meselâ bunların arasında, petrolle ilgili devlet dairelerindeki bazı yüksek dereceli memurlarla, Ziya Hepbirin, bir benzin istasyonunda işçilik yaptığı ileri sürülerek ortaklar arasına alman kızkardeşi de bulunuyordu.

İlginç bir İstifa mektubu

İşlerin yürütülmesi sırasında araya gereksiz aracılar sokulmuş ve işler, çoğu kere, ihaleye dahi çıkartılmadan, Özel anlaşmalarla ve piyasa fiyatı dikkate alınmaksızın, bazı kişilere verilmişti. Müteahhit sıfatı taşıyan bu kişiler, çoğu kere, aldık-

ları işlere ellerini bile sürmeden bir başkasıyla anlaşıp, işi ona devretmişler ve aradaki farkı ceplerine atmışlardı. Kooperatif yöneticileri, bütün bunları bildikleri halde, ne hikmetse, seslerini çıkarmamışlar, hattâ tehlikeli görülen kimseler derhal safdışı edilmişti.

Kooperatifçilerin bu şekilde gazabına uğrayanlardan birisi de garip bir şantiye bekçisidir. Bekçiden çok ilginç bir istifa mektubu alınarak, işine son verilmiştir. Altında, bekçi Ali İpek ile, tanık olarak, şantiye şefi Behiç Bayık, İsmail Topkarın akrabası Halil Topkar ve Nail Omay adındaki şahısların imzası bulunan 31.3.1962 tarihli istifa mektubunun metni şöyledir: "Gerek Bakırköy sitenizde ve gerekse Levent sitenizde şantiye bekçisi olarak çalıştığım müddetlere ait ücretlerimi tamamen almış ve makbuz mukabili kooperatifinizi ibra etmiş olmaktayım.

Kendi arzumla Zonguldakta çalışmak üzere işten ayrılmayı talep ettim. Bu talebim üzerine gerek yol masrafı ve gerekse cep harçlığı olarak teberru mahiyetinde ve defi belâ kabilinden sendika veznesinden 500 lira ve ayrıca Bakırköy müteahhiti Kâzım Yılmazdan 200 lira almış bulunmaktayım. Bundan böyle 1.4.1962 Pazar sabahından itibaren gerek merkez binanıza, gerekse kooperatifin şantiyelerine girip çıkmayacağımı ve idarecilerinizi rahatsız etmeyeceğimi, 31.3.1962 günü Kâzım Yılmazdan aldığım 200 lira ile de derhal Zonguldağa hareket edeceğimi beyan ederim. Bu beyanımın aksine hareket eder ve sağda solda kooperatifiniz hakkında lehte veya aleyhte konuşursam, hakkımda kanuni takibat yapmakta haklı bulunduğunuzu şimdiden kabul ederim."

İşin içindeki iş

Kooperatif, Ali İpekten neden böyle bir belge alma yoluna gitmiş ve hele, neden açıktan ona 500 lira ödeme gereğini duymuştur? Bu bir "sus payı" mıdır, yoksa işin içinde başka işler mi vardır? Hele, Kooperatife yaptığı işlerden büyük paralar kazandığı söylenen müteahhit Kâzım Yılmaz, bekçiye havadan 200 lirayı niçin vermiştir? Bu sorular, herhalde, mahkemedeki duruşmalar sırasında aydınlanacaktır.

Meseleyi inceleyen AKİS muhabiri, geçtiğimiz hafta içinde, belki de Kooperatif ortaklarından çoğunun bilmediği ilginç olaylar yanında çok garip bir durumu daha tesbit etti: Halen Ankara AP milletvekili, Türk-İş Genel Başkan Vekili ve Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı bulunan Hasan Türkay, meskenlerin sıhhi tesisat, briket ve fayans işlerini bizzat yapmış ve bu işlere karşılık olarak Kooperatif kasasından kendisine 1 milyon 599 bin 616 lira ödenmiştir. Kooperatif sorumluları olarak İsmail Topkarla Ziya Hepbirin imzaladıkları mukavelede, AP'li Türk-İş Başkan Vekilinin İmzasının ve isminin üzerindeki sıfat son derece ibret vericidir: "Müteahhit"! Ticari adres olarak meşhur Zincirlikuyu mezarlığını gösteren Hasan Türkay, bir taraftan Çimse-İş Sendikasının başkanlığını yaparken, bir taraftan da müteahhit ve taşoranlığını yürütmüş ve Topkar - Hepbir ikilisinin Kooperatif yöneticiliğinden uzaklaştırılmasından sonra yeni Başkan Kâmuran Erdini, onun bu "altın yumurtlayan tavuk"unu elinden almıştır. Hasan Türkaya özel bir mukavele ile verilen bu müteahhitlik işi üstüne Kooperatif ortakları arasında halen dolaşmakta olan söylentiler hayli ilginçtir ve 25 Şubat 1961 tarihli mukavelenin altında imzası bulunan Topkar - Hepbir ikilisi, şimdiye kadar hiçbir Sendikacıya nasip olmamış şekilde hayırla anılmaktadır!..

Durumdan Türk-İş Genel Merkezi de haberdardır. Ne yazık ki olaya adı karışanlar, memleketimizde işçi haklarım savunmakla görevli bu güçlü kuruluşun kodamanlarındandırlar.

Temenni, adaletin kendi kesin ışığını bu kirli işin üzerine süratle dökmesidir.

İdare

Zaptedilen kalede olanlar

Bundan bir Süre önce Sakaryada AP İl Kongresi yapılacaktı. Fakat işler pek yolunda gitmiyordu. İki hizip arasında büyük bir mücadele, kongre vesilesiyle bütün sertliğiyle ortaya çıkmış ve kıran kırana bir şekle dökülmüştü. Kongre bir ara öyle bir havaya girdi ki, AP'nin Sakarya milletvekilleri Nuri Bayarla Muslihittin Gürerin arabuluculuk gayretleri yetmedi ve patlayan büyük kavga, Milli Savunma Bakam Ahmet Topaloğlunun cismani varlığını dahi tehdit etti. Topaloğlu, istediği konuşmayı yapamaması bir yana, kavga edenlerin arasından sor çıkarıldı. İktidar partisi için, Sakarya gibi büyük bir ildeki kongrenin böyle bir hava içinde yarıda kalması büyük fiyasko olacaktı. Bu defa kongreyi kurtarmak için yoğun bir kulis faaliyeti başladı. Milletvekili ve Bakanlar, kulise bütün ağırlıkları ile girdiler. Fakat

meselenin çözümünde büyük rolü, o gün Sakaryada görünmesi bile hayret uyandıran bir sürpriz adam oynadı. Bu, tiler Bankası Genel Müdürü Vedat Önsaldı. Sakarya eski Belediye Başkanı ve AP İl Başkanı Önsal, bilinmeyen bir hayırhah uyarma ile -ki Demirelin telefonu ile olması muhtemeldir-, tam bulunması gereken yerde tam ânında bulunmayı becermişti. Önsalın, partisi için göreve büyük bir süratle yetişirken kulandığı vasıtanın resmî hizmete mahsus olup olmadığını ise AP'liler düşünmediler.

Tek başına bu olay bile, Önsalın, İller Bankasını hangi zihniyetle idare ettiğini, devlet hizmeti ile parti hizmetini nasıl birbirine karıştırdığını göstermeye kâfidir. Ama AP İktidarının, Nuri Beşere gerekli dersi vermekten öte hiç bir kusuru olmayan Genel Müdür Selâhaddin Babüroğlunu, Gürselin hasta olduğu sırada tasfiye ederek zaptettiği bu "kale"de cereyan edenler, Önsalın ani Sakarya gezisinden ibaret değildir. Ve bu müessesede olup-bitenler, AP İktidarının, müesseselere sızarken, midesinde yatan arzunun nasıl bir icraat biçimi olduğunu gösterecek niteliktedir.

Tut keli perçeminden!

AP'nin, Türkiye çapında, en küçük seçim ünitesine kadar yatırım yapan, Demirelin büyük desteği müteahhitlerin hızlı kazanç için daima gözlerinin dikili olduğu İller Bankasına sızma çabalan, Babüroğlunun tasfiyesinden önceye rastlamaktadır. Bunun ilk belirtisi, AP'nin 1961 seçimlerindeki Kars adayı Necmettin Akanın, Demirelin direktifi ile Bankanın Yönetim Kuruluna getirilmesidir. Akkanın tayini ile, İller Bankasının 4759 sayılı kuruluş kanununun 14. maddesi ihlâl edilmiş oluyordu. Çünkü bu zat, Yönetim Kuruluna tâyin edilebilmek için zorunlu olan şehircilik, bankacılık ve idare dallarında uzmanlığa erişmek söyle dursun, bu alanlarda çalışmamıştı bile.. "Memlekette kanunlar vardır. Bunlar âdi zabıta vakalarıdır" vecizesini dilinden düşürmeyen Başbakanın, Türkiye Cumhuriyetinin yürürlükteki kanunlarını mı, yoksa genellikle AP'lilerin malûmu olan bazı orman kanunlarım mı kastettiği bu olayla iyice müphemleşmiştir.

Babüroğlu uzaklaştırıldıktan ve Sakaryanın müteahhit Belediye Başkanı Vedat Önsal, Sakaryalı AP ileri gelenleri ile Bankaya gelip görevi teslim aldıktan itibaren işler, AP'nin istediği raya girmişti. Bu arada Necmettin Akkan da Bankada, Genel Müdürün üstünde, korkulur bir kuvvet olmuştu. Manzara şuydu: Akkanın bir erkek kardeşi İller Bankasında Müdür Muavini, kızkardeşi bir müdürlükte memurdu. Akkanın lise mezunu oğlu Yalçın Akkan da, İller Bankasının bir müessesesi olan Simele yerleştirilince, ailenin hükümranlığı garanti altına alınmış, veliaht da tâyin edilmiş oluyordu. Bu arada, Bankada gündüzleri memurların ayakkabılarını boyayarak, toto kuponlarını toplayıp bayie götürerek kazandığı parayla gece ticaret lisesine devam eden fakir vatandaş da mütevazi gelirinin yansını kaybetmişti. Çünkü Akkanın iki küçük oğlu, Bankanın alt katına mühür, ıstampa ve kuponlarla yerleşmişler, Yalçın Akkanın toto bayiine kazanç sağlamaya başlamışlardı!..

Vedat Önsal
V.C.'leri hortluyor

Kendisine "Fiili Genel Müdür" denilen Yönetim Kurulu üyesi Necmettin Akkanla Sakarya eski Belediye Başkanı birleştikten sonra, tabiî ki, yapılamıyacak iş kalmıyordu.

İcraat safhası

İlk olarak, önemli kararların geçmesi zorunlu olan Yönetim Kuruluna hakim olmanın formülünü buldular. Yönetim Kurulu üyelerinden Şuayip İnal ile Necdet Yılmaz, usûlsüzlükler karşısında direnmek gibi -Önsal ve Akkana göre- çok kötü bir huya sahiptiler. Necdet Yılmaz, bir yolu bulunarak tasfiye edildi. Böylece, Yönetim Kurulunda çoğunluk ele geçirilmişti. Bunun ardından dehşetengiz bir tayin furyası ve müteahhitleri ümitlerinin üzerinde hoşnut kılan bir tutum geldi.

Müteahhitlerin kayırılması başlıca iki yolla oluyordu: Birincisi, onlara cömertçe kredi sağlamak; ikincisi ise, Bankaya karşı taahhütlerini yerine getirmedikleri zaman onları cezasız affederek, her işten zararsız ve, büyük bir ihtimalle, kârla çıkmalarını garantiye bağlamak...

Birinci yolun en tipik örneği, Yönetim Kurulunun 18.5.1966 günü aldığı kararla, Demirelin yâri vefakârı müteahhit İzzettin Turanlının büyük sıkışıklığının önlenmesidir. Bir üyenin çekimserliği ile alınan bu kararla Turanlının Devintes adlı firmasına 350 bin lira kredi açılmıştır. Oysa o sırada Turanlının kredi limiti dolu, protestoları bol idi. İşyerlerine para gönderemiyecek duruma düşmüştü. Demirel İktidarının, Turanlı tipindeki iş adamlarına karşı fazlası ile hayırhah olan yüreği bu duruma dayanamadı. O günlerde Turanlı, tiler Bankasından aldığı krediden başka, Vakıflar Bankasından 150 bin, Ziraat Bankasından da 100 bin lira kredi almıştır.

Müteahhitlerin diğer yolla korunması, yapamadıkları veya yapmak istemedikleri işlerin, normal yol olan ve müteahhide ceza yükleyen "fesih" yerine, Bankanın ve belediyelerin zararına olarak affedilmesi ve "tasfiye" ile sonuçlandırılmasıdır. tiler Bankasına karşı herhangi bir işi yüklenen müteahhidin sözleşme sınırlan içinde kalması, buna giren haklarım istemesi, vecibelerini de yerine getirmesi gereklidir. Müteahhidin kusuru -veya daha kârlı başka bir işi alabilmek için üzerindeki işten kurtulma isteği- yüzünden fesih durumuna girmiş bir işi tasfiye ile idare etmek, iş sahibi belediyenin bütçesinden müteahhide açıktan binlerce lira hediye etmek demektir. Zaruri sebepler dahilinde iş gecikmişse, müsebbiplerin mevzuat dahilinde cezalarını çekmeleri en basit kaidedir. Normal olarak, müteahhitlikte, bütün işlerde kazanılacaktır diye bir kai-

de yoktur. Ama bugün, böyle bir kaide İller Bankasının müteahhitlerle münasebetlerinde -eğer müteahhit CHP'li değilse- yürürlüktedir. Bir müteahhit, işi alırken yaptığı indirimi sonradan fazla görür veya daha kârlı başka bir iş bulursa, doğruca "Fiili Genel Müdür" Necmettin Akkana giderek özel ve güzel bir görüşme yapmakta, sonra Genel Müdürü görmektedir. Sonuç, Bankanın müteahhidi işten, masraftan ve cezadan affetmesidir. Tabii iş, başka firmalara daha pahalı olarak yaptırılacak, bundan doğan fazla masraf belediyelerin ve Bankanın sırtına yüklenecektir.

Önsal ve Akkanın -yani AP İktidarının- devrinde başlayan bu uygulamanın örneği pek çoktur ve belgelere dayanmaktadır. İller Bankası Yönetim Kurulunun dört üyesinden ikisi bu kararlara katılmamışlar, ama Önsal ile Akkanın oylan yetmiştir. Kararlara katılmayan üyeler, eski yöneticilerdir. Genel Müdürün oyu "iki" sayıldığından, alınan usulsüz kararlar bire veya ikiye karşı üç gibi bir çoğunluğa dayanmaktadır. Bu usûl de yenidir. 1961-1965 devresinde Bankada sadece 2-3 karar çoğunlukla alındığı halde, 242.1966 tarihinden 9.6.1966 tarihine kadar Yönetim Kurulundan müteahhitlere kazanç sağlayan 25-30 çoğunluk kararı çıkmıştır.

Belgeler

Devlet ve belediyeler aleyhine müteahhit kayırma politikasının bir örneği, 14.4.1966 tarihinde alınan 362 numaralı karardır. Karar şöyledir:

"Bingöl - Kös kaplıca otel inşaatı tasfiyesi.

Kös kaplıca otel inşaatı 11.5.1963 tarihinde yüzde 14.11 tenzilâtla 898.531 lira bedelle yüklenici Hamdi Altındoğana ihale edilmiş ve sözleşmesine göre cezalı duruma girmiştir. Tesisin daha fazla sürüncemede kalmıyarak bir an önce ikmalini teminen tasfiyesi teknik teşkilâtımızca lüzumlu görüldüğünden, yüklenicinin tasfiyeyi kabul etmesi halinde, işin tazminatsız olarak tasfiyesine, kalan işin bölgesince emaneten yapılmasına üyelerden Şuayip İnalin çekimserliği ile karar verildi. Üye Necdet Yılmaz mazereti dolayısı ile toplantıya katılmamıştır."

Görüldüğü gibi, müteahhit Hamdi Altındoğan - affa uğramakta ve tazminattan kurtulmaktadır.

14.4.1966 tarihinde alman 333 sayılı karar ise şöyledir:

"Çeşitli sebeplerle geciken içme suyu tesislerinin daha fazla sürüncemede bırakılmıyarak süratle ikmali bakımından tasfiyesi teknik servislerimizce uygun mütalea edildiğinden, aşağıda adlan yazılı 15 kasaba içme suyu tesisinin yüklenicilerin tasfiyeyi kabul etmeleri halinde tazminatsız olarak tasfiyesi hususunda Genel Müdüre yetki.

Şuayip İnal çekimser, Necdet Yılmaz mazereti sebebiyle toplantıya katılmadı."

Görüldüğü gibi, bu karar da aynı yöndedir ve sadece Akkan ile Önsalın oylarına dayanmaktadır. Bu uygulamanın örneği pek çoktur. Bâlâ içmesuyu inşatında müteahhit Ragıp Hocaoğlu, tasfiye atıfetine nail olan müteahhitlerden biridir.

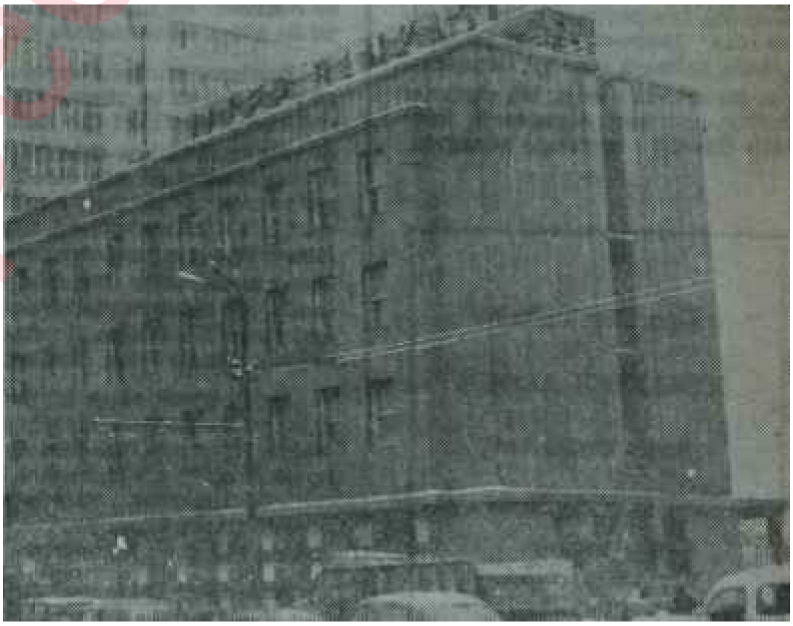
Bankada tasfiyeler

Ahbap çavuşlar, Bankayı zihniyetlerine göre yönetebilmek için geniş bir tayin ve tasfiye kampanyası açmışlardır. Kimlerin görevden alındığı ve yerlerine hangi zihniyette kimselerin tâyin edildiği tahmin edilebilir. Meselâ İkrazlar ve Krediler Müdürlüğünden Selim Subaşı alınmış ve yerine, evvelce aynı serviste çalışmış olan, sonra İzzettin Turanlının yanında çalışan İbrahim Kırman getirilmiştir.

Bir konuda haksız kazanç sağladığı iddiası ile hakkında dâva açılmış ve bu yüzden Babüroğlu tarafından Hukuk İşleri Müdürlüğünden alınmış olan Kemal Gönenç, daha dâva sona ermediği halde, kendi aleyhindeki tahkikat dosyasının bulunduğu Teftiş Kontrol Kurulu Başkanlığına getirilmiştir. Bu çeşit tâyin ve tasfiyelerin sayısı tahminlerin üzerindedir. Bazı genç memurlar ise, 29 Nisanda Zafer Anıtında yapılan anma töreninde Atanın heykeli önünde nöbet tuttukları için, işlerinden olmuşlardır.

İş oraya varmıştır ki, Bankanın yıllardanberi çaycılığım yapan adam işinden uzaklaştırılmış, Genel Müdürün hemşehrisi olmak gibi bir avantaja sahip bulunan Sakaryalı bir çaycıbaşı, İller Bankasının çay, kahve ocağına kurulmuştur.

İşte, AP'nin damgasını -veya kır beygirin çiftesini- yiyen bir müessesenin, İller Bankasının, Devr-i Süleymandaki hali pürmelâli! Başbakanın son nutuklarında haklarında tedbir alınacağından bahsedilen anayasa müesseseleri için İktidarca düşünülen akıbet, sakın bu olmasın?

İller Bankası

Müteahhitler saltanatı kurulan devlet kapısı

Batı Almanya

Gebe olan yarınlar

Çok değil, bundan daha çeyrek yüzyıl öncesine kadar nasyonal sosyalist düzenle yönetilen Almanyada, İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte, sanki nazilerin hepsi de buhar olup ortadan kaybolmuştu. Hitler devrinde insanlığa karşı işlenen suçlara katılıp da gizlenmesini beceremeyen bazı akılsızlar dışında, bu devrin doğmasına ve gelişmesine hizmet etmiş milyonlarca kişi, işin içinden kolaylıkla sıyrılmasını becermiştir. Fakat, bunlardan hiç değilse bir kısmının, fırsatı bulunca, yeniden otoriter ve milliyetçi bir görüşün çevresinde ortaya çıkacağından hiç şüphe etmemek gerekirdi. Nitekim, bir zamanlar "Nerede bunlar?" diye merak edilen alman milliyetçileri, şimdi yavaş yavaş oradan buradan ortaya çıkmaya başlamış bulunmaktadırlar.

Aslına bakılırsa, İkinci Dünya Savaşında ikiye ayrılmış ve batı yarısı bir blokun, doğu yarısı ikinci blokun dümen suyuna bağlanmış bir Almanyada, milliyetçilik duygularının belirmesi geç bile kalmıştır. 1870 yılından buyana dünya siyaset alanında hep baş role çıkan bir ülke olan Almanya, yirmi yıl arka plânda kalmaya gene iyi dayanmıştır. Bu arkada kalış, hiç şüphesiz ihtiyar politikacı Adenauer'in kuvvetli liderliği sayesinde olmuştur. Adenauer, Federal Almanyayı Batı Avrupada Fransanın yanında "kuvvetli ikinci" yaparak, kimsenin dikkat ve kızgınlığım çekmeden, İkinci Dünya Savaşı yaralarının sarsıntısız sarılmasını sağlamıştır. Fakat Adenauer sahneden çekildikten sonra, işler birden değişmiştir.

Artık koltuğunu kaybetmek üzere olduğundan kimsenin şüphe etmediği Erhard işbaşına geldikten sonra, Almanya, Fransanın arkasında bir Avrupa devleti olacağına, Birleşik Amerikanın peşinde bir dünya devleti olmağa kalkışmıştır. Kendisinde Atlantik ötesi misyonlar görmeye başlaması, çekirdekli güce sahip olmak istemesi hep bundan sonradır. Fakat gökteki yıldıza bakmaktan yerdeki çukurları göremeyen Erhard, bir dünya devleti yapmak istediği Almanyanın başına giderek hızlanan bir enflâsyon derdi açmıştır. Almanyanın birleştirilmesi için ortaya yapıcı hiçbir tek-

Komisyona havale

Asya kıtasının yarısını kaplayan, nüfusu 700 milyonu aşkın bir Çin devleti var. İç düzenini beğenelim veya beğenmeyelim, bu devlet, çin ulusunun gerçek temsilcisidir. Fakat gelip görünüz ki, burunlarının ucunda olup-bitenleri anlamak yeteneğinden yoksun bazıları, çin ulusunun temsilcisi diye, geçen yüzyılın artığı bir Çan Kay-şek bulmuşlardır ve Birleşmiş Milletlerde, Çinin koltuğuna, bu kuklanın kuklasını oturtmakta inat etmektedirler.

Pekinin, son yıllardaki davranışlarıyla, Genel Kurul çoğunluğu tam kendisine dönerken birçok Asya-Afrika devletini ürküttüğünden ve kazanmakta olduğu bir dâvanın çözümünü geciktirdiğinden şüphe edilemez. Bu fırsatı bayram bilenler, Çin Halk Cumhuriyetini bu yıl da dünya evinin dışında bırakmayı başarmışlardır.

Bunların unuttuğu birşey vardır: Dünya barışı için tehlike olarak gördüklerini ve bu yüzden Birleşmiş Milletler dışında bırakmak istediklerini söyledikleri Çin Halk Cumhuriyeti, uluslararası topluluğun dışında bırakıldıkça, daha büyük bir tehlikedir. Bu durumun, Pekin-II yöneticilere, devamlı olarak kırmaya çalıştıkları bir aşağılık duygusu vermesini bir yana bırakınız, Birleşmiş Milletler dışında kaldıkça, Çin Halk Cumhuriyeti, taraf olacağı bir anlaşmazlıkta bu teşkilâtın isteğine uymak zorunluğundan da uzak kalacak, başta silâhsızlanma olmak üzere, birçok uluslararası meselenin yalnızca başkaları tarafından bulunan çözümüne katılmak istemeyecektir. Pekini barış için gerçek bir tehlike olmaktan çıkarmanın tek yolu, ona, Birleşmiş Milletler içinde hakkı olan koltuğu vermektir.

Şimdi öğrenilmiştir ki, Genel Kurulun, bu konuda girdiği çıkmazı bu yıl da aşamadığını gören İtalya temsilcisi, Çin Halk Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletlere alınması için bir formül bulmak amacıyla, bir komisyon kurulmasını istemektedir. Bu komisyon kurulabilecek midir, kurulursa çalışabilecek midir, çalışırsa bir sonuca ulaşabilecek midir, bilinmemektedir. Doğrusu, bu konuda fazla iyimser olmağa pek de imkân yoktur.

Neden mi? Baksanıza, elin oğlunun, ağzına bunun lâfım aldığı mı var! Varsa yoksa, Çin atom tesislerinin yerle bir edilmesinden söz açıyor. Hattâ barış için çıktığım ileri sürdüğü yolculuklarda bile...

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

KOMÜNİST BLOK — Çin Halk Cumhuriyetini komünist blokun dışına atmasa bile ağır biçimde suçlamaya çalışacak bir dünya komünist partileri konferansı toplamak önerisi, geçtiğimiz hafta Sofyada, bütün önemli komünist liderlerin gözlemci olarak katıldıkları Bulgar Komünist Partisi Kongresinde bir kere daha ortaya atıldı. Bilindiği gibi, böyle bir konferansın toplanmasını ilk defa eski Sovyet lideri Hruçof istemiş, fakat bu isteğini gerçekleştiremeden işbaşından uzaklaştırılmıştır. Onun yerine geçen Brejnev • Kosigin İkilisi, Çin Halk Cumhuriyetine karşı olan her davranışın komünist blokta onarılması güç yaralar açabileceğini anladığı için daha dikkatli davranmış ve 1965 Martında Moskovada yapılan hazırlık çalışmalarında, konferansın toplanmasının, bilinmeyen bir tarihe atılmasına ses çıkarmamıştır. Geçen hafta Sofyadan yükselen sesler, yeni Sovyet liderlerinin de artık, Pekinle hesaplaşma zamanının geldiğine inanmaya başladıklarım gösteriyor. Fakat Bulgar Komünist Partisi birinci sekreteri Zivkovun aracılığıyla ortaya atılan öneri, Çin - Sovyet ayrılığından, Moskova karşısındaki bağımsızlığını korumak için pek iyi faydalanan Romanya tarafından soğuk karşılandığı gibi, Kuzey Vietnam temsilcileri de, bu konuda acele kararlar alınmasına taraftar görünmemişlerdir. Bundan başka, Kuzey Kore, İtalyan ve Japon komünist partileri de, sonradan görüşlerini değiştirmedilerse, bu konferansın karşısındadırlar.

YUNANİSTAN — Dedikodusu aşağı yukarı bir yıldır sürüp gelen Aspida dâvası, nihayet, geçtiğimiz haftanın ilk günü Atinada başladı. Hatırlanacağı üzere, İhtiyar politikacı Papandreunun Başbakanlığı sırasında ordu içinde krallık düzenine karşı bir solcu örgütün kurulmuş olduğu ileri sürülmüş ve Papandreunun oğlu Andreasın adı da buna karıştırılmıştı. Kralın, İhtiyar Başbakanı bir sürü oyun sonunda azınlıkta bırakması, Aspida söylentilerinin ortaya çıkıp yaygınlaşması üzerinedir. Uzun bir süredir yapılan soruşturma sonunda 28 subay tutuklanmış, fakat aşağı yukarı 700 subayın da Aspida ile az-çok ilgisi bulunduğu anlaşılmıştır. Bu hesaba göre, yunan ordusunun onda biri Krala karşı durum almış olmaktadır. Yunan ordusunun, içinde bulunduğumuz yüzyılın başından buyana yirmi kadar darbe veya darbe denemesi yapmaya kalkıştığı, subayların otuzbeşten fazla gizli topluluk kurmuş olduğu gözönüne alınınca, Aspidacıların Yunanistanda Nasır tipi bir cumhuriyet yönetimi kurmak istedikleri yolundaki iddiaları bir kalemde yabana atmak doğrusu pek kolay görünmüyor.

ÇEKOSLOVAKYA — Geçtiğimiz ayın sonlarına doğru, Avrupadan Moskovaya gitmekte olan bir Sovyet uçağı, bilinmeyen bir nedenle, Prag hava alanına zorunlu bir iniş yaptı. Uçağın alana inmesiyle polislerle çevrilmesi bir oldu. Polisler hemen uçağa girerek, Moskovada toplanacak bir turizm konferansına katılacak Vladimir J. Kazan-Komarek adındaki bir amerikan vatandaşını apartopar tutukladılar ve götürdüler. Olaydan kısa bir süre sonra da uçak Moskovaya doğru havalandı. Bu olay, şimdi, Birleşik Amerika ile Çekoslovakya arasında ateşli bir tartışma konusudur. Çekoslovak hükümetine göre, eski bir çek vatandaşı olan Komarek, 1948 yılında Pragda bazı yıkıcı çalışmalar yaptıktan sonra Birleşik Amerikaya kaçmıştır, 1963 yılından buyana da vatana ihanet, casusluk ve adam öldürme suçundan aranmaktadır. Birleşik Amerika ise, geçmişi ne olursa olsun, Çek hükümetinin, bir amerikan vatandaşını hile yoluyla tutuklamaya hakkı yoktur, demektedir.

BUNLAR DA OLDU

lif koyamayışı, kütlelerin huzursuzluğunu arttırmıştır. Bütün bunların sonucunda, Batı Almanya halkı, kuvvetsiz bir liderin suçunu parlamenter düzenin sırtına yüklemek eğilimine kapılmaya başlamıştır. Bundan kısa bir süre önce Hür Demokratların Erhard kabinesinden çekilmeleri üzerine patlak veren siyasal buhran, bu eğilimi kuvvetlendirmiş bulunmaktadır.

Asıl gürültü

Bütün bunlar gözönüne alınınca, nasyonal sosyalizmin yeni bayraktan Miliyetçi Demokratik Partinin önceki hafta Hesse, geçtiğimiz haftanın sonunda da Bavyera eyalet seçimlerinde aldığı sonuçlar kimseyi şaşırtmamalıdır. Milliyetçi Demokrat Parti, bu seçimlerle, ilk defa olarak eyalet meclislerinde temsilcilik kazanmaktadır. Hesse'de çoğunluğu Sosyal Demokratlar, Bavyerada da Hristiyan Demokratlar almışlar. Hür Demokratlar ise her iki eyalette de Milliyetçi Demokratlar lebine oy kaybına uğramışlardır.

Federal Almanyada son günlerde dikkati çeken gelişme, yalnızca bu eyalet seçimlerinden ibaret değildir. Hristiyan Demokrat Partinin önceki hafta yaptığı Erhard'a halef seçimi de üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır. Gerçi bazı yorumcular Erhard'a halef seçilen Kurt Georg Kiesinger'in eski bir nazı olduğuna bakarak bunu da sağa doğru kayışın açık belirtilerinden biri saymaktadırlar. Fakat, Kiesinger'i tutan ve seçilmesini sağlayan kuvvetler, eski nazilerden çok Avrupaya ve Fransaya dönüş taraflısı olanlar, bu arada Adenauer'in eski savunma bakam Strauss'tur. Bu tercih de göstermektedir ki, Erhard'ın başarısızlığını Birleşik Amerikaya bağlanmasında arayan Hristiyan Demokratlar şimdi bir kere daha Adenauer'in yolunu, yani Fransa ile yakınlık politikasını deneyeceklerdir. Eğer bu deneme de hayal kırıklığıyla sonuçlanırsa, o zaman Federal Almanyada asıl sağa kayış başlayacak ve gürültü asıl o zaman kopacaktır.

Tüli'den haberler

Kalkınmanın böylesi..

Başkentte, maşallah, görülmemiş bir kalkınma var! Politika - plân tartışmaları, Personel Kanununun askıda kalışı bir yana, Atatürk Bulvarı her gün yeni bir lokale kavuşuyor, Ankaralıların efkâr dağıtması için yeni eğlence yerleri açılıyor. Gökdelende Klüp X'in açılışından ve Sylvie Vartan'ın şarkılarından -"ye-ye"cilerin tanrıçası sayılan misi etekli Vartan, Ankarada iki konser verdi. Biri Klüp X'de, diğeri Büyük Sinemada, Ankaralı "ye-ye"ciler, Vartan'a hayranlıklarını, Büyük Sinemanın camlarını yere indirmekle ifade ettiler. Klüp X'deki konserinde hanımlar çok şıktılar. Yırcalılar, Evliyagiller, Prof. Ergüderler de konserdeydiler ve umduklarım bulamamış olacaklar ki, fazla alkışlamadılar. Dr. Mansur Pekdeğerin masası ise Vartan'a özel bir ilgi gösterdi- sonra, radyo dinleyicilerinin çok iyi tanıdığı Alpay da bir klüp açtı. Atatürk Bulvarında yeni yükselen apartmanların birinde, "Parisien" adlı kokteyl salonunda hergün, Parisin en son şarkıları dinleniyor. Kent Otelinin, açılışından bu yana havasını bulamayan pavyonunda ise İstanbulun meşhur Angelo'su var. Böylece Ankara, meyhaneden ve klüpten yana zengin bir şehir olma yolunda gelişiyor.

Yeni bir yer açılınca, malûm, herkes merakla oraya hücum eder. Geçtiğimiz hafta da birçok Ankaralı, gecelerini Alpayda ve Klüp X'de geçirdiler. Fakat, iki yeni klüpte de Süreyyanın havasını arayanlar biraz hayal kırıklığına uğradılar. Süreyyadaki o servis, o hava, tabii hakgetire!.. Gökdelenin üzerinde fiyatlar da biraz astronomik olmuş. Ayrıca vedetleri dinlemek de kolay değil!

Alpayın müziğine söz yok. Yalnız, lokali biraz sevimsiz, daha doğrusu, hamam dekorunda bir klüp. Herkes, rutubetten, sırılsıklam terke diyor Alpayı. Ankaranın mini etekçilerinden Yasemin Tanbay ve arkadaşları, geçtiğimiz Pazar akşamı, güzel danslarıyla Alpaya, hamam dekorunu güzelleştiren bir hava verdiler.

Çaylar da başladı

Çocuk Bakımı Derneği, mevsimin ilk çayını Polonya Elçiliğinde verdi. Polonya sefiresi Madame Gebert, bu çayda, kusursuz türkçesiyle birçok hanımı şaşırttı.

Elçiliklerdeki çaylar, ötedenberi, çok rağbet görür. Polonya Elçiliğinin salonları da tamamiyle dolmuştu. Zerrin Demirağ, Muallâ Abut, Bn. Egeran, Lâle Kura, Rebap Kulay, Güneş Terem, birçok sefire

Polonya Elçiliğindeki çayda sefire ve dernekçiler

Çocuk bakımı zor iştir

ve Amerikada bir kadınlar toplantısına katılıp dönen Beraat Renda da oradaydılar. Bn. Renda, Amerika yolculuğundan çok hoşlanmış, çok ilginç izlenimleri var. Yolculuğun Bn. Renda için sevindirici bir yanı da, orada yüksek hemşirelik okuyan kızına kavuşmak olmuş.

Galiba, önümüzdeki aylarda Mualla Abut da Amerikaya gidecekmiş. Geçen yıl gibi bu yıl da leyleği havada görmüş olsa gerek. Hem, kızı Ayşe Fıratlıya kavuşacağı için de tabiî çok memnunmuş.

Diplomatça bir gidiş

Yeni Paris Elçisi Nurettin Vergin, Müşerref Vergin ve Nur Vergin, Paris yolculuğuna sessiz sedasız çıktılar. Müşerref Vergin, bu sefireliği kazanıncaya kadar evinde birçok yemek verdi; AP'den, Dışişleri komisyonundan pek çok kişiyi meşhur evsahibeliği ve güzel yemekleriyle ağırladı ama, bir veda kokteyli vermeyi -nedense- ihmal etti. Yakın çevreleri, Müşerref Verginin, hele Paris sefireliğine giderken herkesi selâmlamaktan çok hoşlanacağını da bildikleri için bu sessiz sedasız gidişi politikaya bağladılar. Çünkü Verginler Ankaraya döndüklerinde CHP iktidardaydı ve CHP'lilerle Verginler arasında hızlı bir dostluk havası esiyordu. Sonra iktidar değişti ve Müşerref Vergin 1 numaralı AP'li kesildi, bu defa da AP çevreleriyle dostluğa başladı. Fakat Paris Elçisinin veda kokteyline sadece AP'lileri çağırmak elbette ki diplomatik olmazdı. Sonra, Bakanlık çevresinde de Vergililerin hem dostları, hem de açıkça cephe aldıkları bazı kişiler vardı. Onun için sessiz sedasız gidivermeyi daha diplomatça bulmuş olacaklar!..

Büyük lokma - büyük söz

1966 Türkiye güzeli İnci Asena Londradan döndü. Yüzü gülüyor. Finale bile kalmadığına üzülmemiş görünüyor. Halbuki, İnci Asenanın kraliçeliğine sevinenler, onu Londraya şık bir kraliçe olarak göndermeye çalışanlar bu işe çok üzüldüler. Kraliçenin önce favoriler arasında gösterilip, sonra bu duruma düşmesini de, onun jüriyi çok kızdıran konuşmasına bağladılar. Hatırlanacağı üzre, güzel hanım kız, "Burada hiç güzel yok, jüri kimi seçecek?" demişti. Halbuki jüri, hindli kızı çok güzel buldu.

İstanbullular, hindli bir kızın dünya güzeli olabileceğine pek akıl erdiremiyorlar ama, Ankaralılar hindli kadınların güzelliğini yakından bilirler. Son yıllarda Uzak Doğu güzelleri her yerde çok beğeniliyor. Vietnamın "Korkunç Yenge"sini kim unutur? Ankaradaki Endonezya sefiresi, "Orkide" diye bahsedilen Bn. Subiakto Yugoslavyaya gideli üç yıl olacak, ama hayallerden silinebildi mi? Şimdiki Hindistan sefiresi de güzelliği ve zerafetiyle kordiplomatiğin en hoş kadınlarından biri.

Hem jest, hem ders..

İstanbulun çok beğenilen aktrisi Gülriz Sürûri, yeni oyunu "Ben bir kadınım" adlı piyesin galâsını arkadaşı Ayfer Feray için yapıyor. Bir kaza sonunda yüzü, gözü ve elleri yanan Ayfer Feray, tedavi için gittiği Londradan henüz dönmedi. Malî imkânı elverirse, bir süre daha kalmayı düşünüyor. Gülriz Sürûri de bu imkânı geliştirmek için kolları sıvadı; her zaman sosyetenin şıklığı ve güzelliğiyle yer aldığı gala gecesini parayla yapıp, herkese, Ayfere yardım etme fırsatını vermeğe hazırlanıyor. Bu sadece güzel bir jest de değil, ayni zamanda, Ayfer Feraya yardım etmesi gereken filmcilere güzel bir ders.

Opera kulisi karışık

Doğan Onat hikâyesi, Opera kulisini biraz karıştırdı. Aydın Günün de neşesi iyice kaçtı. Doğan ve Ferhan Onat çiftini yakından tanıyanlar, bu hikâyenin kolayca kapanamıyacağını tahmin edebilirler. Devlet Operasının sevimli tenoru böyle şeylerle uğraşmaktan, kampanyalar açmaktan ayrı bir zevk duyar. Opera kulisinde hikâyeye eklenecek pasajlar merakla bekleniyor.

Veda yemekleri

İngilterenin yakışıklı Büyük Elçisi Lord Ailen, önümüzdeki günlerde Ankaradan ayrılıyor. Londrada, oldukça önemli bir görevin başına geçecek. Yabancı büyük elçiler ve türk diplomatlar, son günlerde sık sık, Lord Ailen ve eşi şerefine verilen veda yemeklerinde buluşuyorlar. Haftanın başında İran Elçiliğinde bir öğle yemeği vardı. Belçika Elçisi Fenaux ve eşi de bir akşam yemeği verdiler. Lord Ailen ve eşi, büyük bir veda kokteyliyle türk dostlarına veda ediyorlar. "Good bye" partisinde misafirler çok şık, Lady Ailen ise göze batacak kadar sadeydi.

Heyet kaç kişi?

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunayın Amerika yolculuğu ertelendi. Sunay şimdi, Aralık başında Tunusa gitmeğe hazırlanıyor. Tunusa gidecek türk heyetinin kaç kişi olduğu da bazı çevrelerce merak ediliyor. Habib Burgiba Türkiyeye çok kalabalık bir heyetle gelmişti, türk heyeti de o kadar kalabalık olursa, Akdeniz kıyısındaki güzel memleketi görmek birçok kişiye nasibolacak demektir.

Bol çiçekli konferans

Erzurum Atatürk Üniversitesi asistanlarından Dr. Hurşit Ertuğrul doçent oldu. Genç tarımcı, geçtiğimiz hafta Ankara Ziraat Fakültesinde çok başarılı doçentlik konferansını verirken, salon, arkadaşlarının gönderdiği çiçeklerle dolu bulunuyordu. Dr. Ertuğrul, konferans konusu olarak "Doğu Anadoluda su kaynaklarının problemi"ni seçmişti.

Defileler

Kolay hayat

Kâmuran Cemal, şık ve zarif mankenin üzerindeki dore tokalı, tam kolsuz, dümdüz, kırmızı yünlü elbiseyi göstererek :

"—İşte her yere gidebilecek, sade, ucuz, çekici bir elbise" diye konuşmağa başladı.

Sonra devam etti :

"—Hazır elbisenin en büyük avantajı, bir çırpıda ihtiyacın karşılanması, fakat bunun en iyi bir şekilde karşılanmasıdır. Çünkü, giyerek en yakışanı, en iyiyi bulacaksınız. Oysa ki, modelde beğendiğiniz bir kıyafet size gitmiyebilir. Bazen de modelde size hiçbir şey demeyen bir kıyafet üzerinizde bambaşka bir etki yapar, kişiliğinizi meydana çıkarır.

Hazır giyimin başka bir avantajı da, yeniliklerin zamanında yapılmasıdır. Modanın getirdiği yenilikleri butikler, hızla, bu yenilikler henüz memlekete gelmeden izler ve uygularlar. Böylece, birçok müşterimiz, iki yıl önce almış oldukları bir tayyörün, bir elbisenin 'hâlâ moda' olduğunu hayretle söylerler. Tabii, hazır elbisenin hiç mahzuru yok da değildir. İnsan, aynı kıyafeti başkasının giymesinden hoşlanmaz. Hele bir toplantıda aynı kıyafetle burunburuna gelen kadınlar, bundan fena halde sinirlenirler. Butik sistemi, işte bu mahzuru da, ay nı modeli fazla tekrar etmiyerek önleyebilir. Seri imalât, bu bakımdan, bizde elverişli değildir. Küçük çevrelerde bu kıyafetleri alan insanlar, elbette ki birbirlerine rastlıyacaklardır. Eğer bize, bir müşteri gelir, filânca model için ısrar ederse, bu modelden kaç tane yapıldığını hesaplar, siparişi ona göre kabul ederiz. Hattâ, müşterinin bu elbiseyi nerede giyeceğini, hangi şehirde oturduğunu da hesaplarız."

Olay, geçtiğimiz hafta Cumartesi günü, Bulvar Palas salonlarında yapılan Butik İstanbulun defilesinde geçti. Kâmuran Cemal, butikin sahibidir ve İstanbulda oturan, atölye şefi terzi Saadet ile birlikte, bir kere daha, Ankaralı hanımların hayranlığını kazanmıştır.

Hazır elbise, kolay hayat demektir. Provasız, terzisiz, model bakmadan giyinmek, hem de şık olmak demektir. Ama kadınların bir de berber derdi vardır. Defile bunu da halletmişti.

Hazır saç

Berbere gitmeden güzel bir baş taşımak, banyodan çıkıp, saçlara bir tarak vurduktan sonra en nefis bir takma saçla her yere gidebilmek de modern hayatın kadınlara getirdiği bir başka yeniliktir. Kuaför Zeki, Butik İstanbulun defilesinde, Ankaralı hanımların bu bakımdan da yardımına koşmak istemişti ama, gösterdiği modeller öyle kolay kolay taşınır cinsten değildi. Hele fiyatlara yaklaşmak, bunları taşımaktan da güçtü. Tabii, bu çok fazla süslü takma saçlar, bir sanat gösterisi anlamım taşıyordu. Çok sade ve tabii renkte takma saçların faydasını ise herkes takdir ediyordu. Çok sade, tabii renkte takma saçlar bugün hem biçim, hem de duruş bakımından tabii saçtan ayırdedilemiyecek durumdadır. Ne var ki, 196647 modası acayip perukaları, pembe, mor ve yeşil saçları da bir fantezi olarak ortaya atmıştır.

Hem spor, hem fantezi

Deniz, Ayten, Tülin gibi tanınmış mankenler, Butik İstanbulun 63 parça kıyafetini en iyi şekilde takdim ettiler. Butik İstanbul, yazın renkli ketenlerden yaptığı, her yere gidebilir, şık, küçük elbiseleri bu defa ince yünlülerle tekrar etmişti. Bu elbiseler dore tokalar, dore bir teferruat, değişik fermuarlar ve değişik çivilerle çok modern bir hava taşıyordu. İçlerinde, spor olanlar yanında, fanteziye kaçan, iki işi

Beyaz peynir ve Bozuk düzen

1958-60 yılları arasında Amerikada bulunmuştum. Muhtelif şehirlerde birbirine rastlayan türkler, ilk iş olarak, birbirlerine yoğurt mayası hediye eder ve çevrede beyaz peynir satan bakkalların adreslerini birbirlerine salık verirlerdi. Bu konuda bir de acıları vardı: türk peynirini yunan peyniri ismi altında yemek!. Çünkü bu peyniri Amerikaya ihraç edenler, yunanlılardı. Adı "yunan peyniri" diye biliniyordu. Pahalı bir peynirdi ve çok revaçta idi. Türkler neden aynı şeyi yapmazlar, niye ihraç etmezler, diye üzülüp dururduk.

CHP Genel Sekreteri sayın Ecevit, İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Özel Yüksek Okulunun konferans salonunda yaptığı konuşmada Türkiyedeki bozuk düzeni dile getirip, Ortanın Solu politikası ile dertlere çare gösterirken, peynir ihracatının neden yapılamadığını da anlattı. Hatırladığıma güre, Almanyaya giden türk işçileri, Ecevitin Bakanlığı sırasında kendisine, beyaz peynir yemek istediklerini söylemişlerdi. Demek ki, o günden bugüne ve benim Amerikada bulunduğum 1958 yılından bu yana bu konuda hiçbir şey yapılamamış. Oysa ki bu arada ne büyük mücadeleler oldu, Türkiye ne büyük hedeflere yöneldi!.. Ama, ne yazık ki, bir peynir ihracı meselesini halledemedi. Halledemedi, çünkü bu küçücük örnek, Ecevitin işaret ettiği gibi, düzenin bozukluğundan ileri gelmekte ve aslında küçük değil, büyük bir derde dayanmaktadır.

Türkiyede, servet sahipleri neden, faydalı yatırımlar yapacak yerde, parayı toprağa gömüyor ve bol bol arsa satın alıyorlar? Ecevit cevap veriyor: Çünkü, bugün Türkiyede, bir yatırım veya ekonomik faaliyet topluma ne kadar az yararlı ise, ekonomik gelişmeye ne kadar az katkıda bulunuyorsa, yatırımı yapan için o kadar kârlı olmaktadır. Bu şartlar altında, düzen bozukluğundan doğan sonuçları, kolay kâr peşinde koşanlara yüklemek mümkün değildir. Suç, fabrika kurmayı değil, arsa üzerine para yatırmayı daha kârlı hale getiren düzendedir. Suç, beyaz peyniri İhraç etmiyenlerde değil, basit imalâthanelerde peynir imal edip, bunları iç pazarlarda çok büyük kârlarla satma imkânını yaratan ve İhracatı tıkayan düzendedir.

Türkiyenin artık, politik söz ebeliğinin ötesinde, sorunlara bilimsel açıdan bakarak çare araması, bütün aydınların bu yolda seferberlik ilân etmesi lâzımdır. Aşırı sağ, tutucu ve gerici akımlara karşı beliren tepki, belki de bir çevreyi, gerçekten, olumsuz ve verimsiz bir aşırı sol özlemine doğru itmektedir. Ancak, İnönünün, tarihî kişiliğini ortaya koyarak, Ortanın Solu deyimi altında ortaya attığı ve CHP'nin genç, ilerici kadrosu ve teşkilâtı ile topyekûn benimsediği politika, bugün Türkiyeyi, aşırı yollara götürmeden, hürriyet içinde kalkınma ve bilimsel yolda reformlarım yaparak 1961 Anayasasını uygulama, aydınları tatmin etme imkânına kavuşturmuştur. Ne var ki Ortanın Solu politikası yalnızca CHP'nin politikası değil, aşırı akımlarla mücadeleyi sefalet ve açlıkla, sömürücü güçle ve nemelâzımcılıkla mücadelede gören bütün aydınların, yurtseverlerin politikası olmalıdır. CHP, kendi içinde doğan bu genç hareketi milli hareket haline getirebilmeli, ekonomik ve sosyal alanlarda kurtuluş savaşım yapmalıdır. Evimizdeki bozuk düzeni bütün nedenleri ile bilirsek, "olmuyor, yürümüyor" diye mütemadiyen demokrasiye kırılacak yerde, bu düzeni, bilinçli şekilde değiştirebiliriz. İşte o zaman demokrasi, bizim için bir köstekleyici kuvvet değil, yardımcı kuvvet haline gelecektir. Yeter ki türk aydınlan ağlama duvarının önünde dövünmekten vazgeçip, gerçekten bu nedenlerin üzerine eğilmek ve bunları değiştirmek çabasını göstersinler.

Jale CANDAN

birden görebilenler de vardı.

Spor, d e v e t ü y ü bir manto gerçekten ilgi çekiyordu. Bunun yanında kürklü abiye mantolar, çok zarif renkli redingotlar, insanı biraz da romantik devirlere götürüyordu. Ama bunları büroda da, şık bir toplantıda da giymek mümkündü. Abiye bir mantonun yalnızca kollarından çıkan manşet şeklindeki kürk, güzel bir buluşu, süsün sadeleştirildiğini gösteriyordu. Ayni zamanda, ısıtıcıydı da.. Şarap rengi bir redingot manto ise, özellikle, ilgi çekti.

Biraz da giyim

Sadelik güzel şeydir ama, bazen de kadınlar giyinmek isterler. Giyimli elbiselerin en usluları da, en yaramazları da defilede yanyana geçiyor ve aynı ilgiyi görüyordu. Balıksırtı boncuk ve pulla işli şifon bir şömizye elbiseyi, hiç şüphe yok ki, her yaşta, her kadın rahatlıkla giyebilirdi. Yeşil şifon abiye elbise, böylece, bütün seyircilerin kalplerini kazanmıştı. Dior'un arkadan pencereli, çok ve değişik dekolten' elbisesini ise giyebilen ve giyemiyen merakla seyretti. Dikiş biraz da sanattır, giyim bazen de güzel sanat oluverir ve incecik, zarif bir manken üzerinde, seyircilerin hiç değilse gözlerine hitabeden

Pembe brokar şanel tayyör de hemen hemen ayni ilgiyi uyandırdı. Ama bu elbise • ceket takımının bir de "kolay taşınır" niteliği vardı. Pembe tüy etkisi yapan büyük kolye yakaya gelince, bu, tüyden değil de organzadan işlenmişti. Yine, yakasında ve kollarında şık pullar bulunan, siklamen rengi bir tayyör, mor blûzlu, eflâtun brokar bir tayyör göz alıyor, bunun yanında, brokardan yapılmış, uzun kollu, organza yakalı, şömizye abiye elbiseler herkese giyimli olabilme rahatlığını öğretiyordu.

Uzun elbiseler

Büyük geceler ve özellikle yılbaşı için uzun elbiseler defilesi başlayınca, seyirciler daha da romantik devirlere doğru kayıverdiler. Ayten Kaçmazın giyindiği beyaz elbise ve manto, takımı şantugdan yapılmıştı. Mantonun kollan ve elbisenin yakası, eflâtun boncuklarla işlenmişti. Beli dore taşlarla işli, dümdüz, ampir bir kırmızı şifon tualet, türkuaz brokar etekli, aynı renkten şifon blûzlu takım, Dior modeli orijinal gecelik - tualetler, hatları hep elbisenin arkasına toplayan, beklenmedik yerlerde dekolte pencereler açan kıyafetler aynı şekilde ilgiyle izlendi ve alkışlandı. Defileyi terkeden her seyirci, bir uzun elbise merakına kapılmıştı.

Ankara

İsviçreli sanatçılar

Geçen hafta Ankaralı -ve fransızca bilen- tiyatroseverler, Fransız Kültür Merkezinde, iki isviçreli sanatçının resitalini dinlemek zevkini tattılar: Jean Bard ve iris Avichay.

Jean Bard, Cenevre ve Paris konservatuvarında yetiştikten sonra, uzun yıllar Georges Pitoefle çalışmış, kendi adına kurduğu toplulukla yirmibeş yıl İsviçre ve Fransada temsiller vermiş, birçok oyun yazmış, birçoklarını da sahneye koymuştur. Şimdi Cenevre Konservatuvarının deklâmasyon hocasıdır. Eşi -ve eski öğrencisi-, Iris Avichay ise, ciddi bir müzik -piyano- öğreniminden sonra, Cenevre Konservatuvarının Tiyatro bölümünü, Komedi ve Trajedi mükâfatlarını kazanarak bitirmiş, "Coroeaie" tiyatrosunda uzun yıllar çalışmış, kocasıyla birlikte uzun turneler de yapmıştır. iris Avichay bugün fransız diliyle konuşan İsviçrenin en güçlü kadın sanatçılarından biri olarak tanınmaktadır.

Bu iki seçkin sanatçı, küçük ve çıplak bir sahnede, **XVI.** yüzyılın şairi bilinmiyen baladlarından La Fontaine'in masallarına, Prevert'in, Aragon'un şiirlerine; Michelet'nin Jeanne d'Are'mdan ve La Bruyere'in "Karakterler"inden Colette'in, Alain Fournier'nin romanlarına; Moliere-in "Cimri"sinden Ionesco'nun "Kel Şarkıcı"sına varıncaya kadar çok çeşitli metinler üzerinde virtüozca oynadılar: yalnız jestleri, mimikleriyle değil, ustaca kullandıkları hançereleriyle de oynadılar. O kadar ki, ne dekorun, ne de kostümün yokluğunu duyurdular. Üstelik, okunmak için yazılmış deneme ve roman parçalarına kazandırdıkları hayat soluğuyla gerçek tiyatronun söz sanatı, kendilerinin de bu sanatın gerçekten ustası olduklarım ispat ettiler.

Bu, sadece başarılı bir resital değil, mükemmel bir diksiyon dersiydi de. Bu dersi asıl, tiyatro öğrencilerimiz dinlemeliydiler. Ama salonda onlardan kimse yoktu, ve... onları çağırmayı -veya oraya götürmeyi- düşünen de olmamıştı galiba!..

1 Piyes gördüm

Oyun: "Küskünler Kahvesi" .("The Ballad of the Sad Cani"); Oyun, 3 perde.
Yazan: Garson McCullers.
Oyunlaştıran: Edward Albee.
Çeviren: Orhan Azizoğlu.
Müzik: William Flanagan.
Sahneye koyan: Cüneyt Gökçer.
Dekor: Refik Eren.
Kostüm: Hâle Eren.
Işık: Kenan Dinçman.
Konu: "Ecinniler" gibi, "Küskünler Kahvesi" de konusunu romandan, daha doğrusu uzun bir hikâyeden alıyor. Ama Albee, bu oyunlaştırmada Camus kadar başarılı olamamış. Anlatan'ı bile -pek birşey anlatmadıktan başka- iğreti, "hava"nın dışında kalıyor. Dergide eseri tanıtan Sevgi Sanlı, oyuna bir "kısırlık çığlığı" diyor. Oysa oyunun kadın kahramanı, kocasını -evlendikleri gece bile- yatağına değil yanına dahi yaklaştırmıyor... Bu erkek yapılı, iriyarı, işini bilir Amalia, bu **akıllı** uslu kahveci kadın, o çapkın, ipten kazıktan kurtulmuş Marvin Macy ile ne diye evlenir ve neden ondan böylesine nefret eder, belli değil! Sonra yanına aldığı o kimsesiz, o iğribüğrü, fitnefücur, kambur cüce Lymon'a -aralarında cinsel bir ilişki belirtisi de olmadığına göre- **neden** o derece bağlanır, belli değil! Nefret ettiği kocası hapisten çıkagelince, Cüce, neden kendini unutacak kadar Marvin'e hayranlık duyar, onu, istenmediği eski evine âdeta zorla getirir, neden bile bile Amalia'yı bir ölüm kalım savaşına sürükler ve bu savaşta onun mahvolmasına çalışır, belli değil! Belli olan tek şey, Albee'nin sapık duygularla oynayarak -ve yorumu seyirciye bırakarak- üç karanlık tipli, karanlık bir dram yazmış olduğudur.
Oynayanlar: Haydar Ozansoy (Henry Macy), Muazzez Kurdoğlu (Miss Amalia), Âli Cengiz Çelenk (Kambur Lymon), Süreyya Taşer (Emma Hale), Bozkurt Kuruç (Marvin Macy) v.s.
Beğendiğim: Cüneyt Gökçerin ölçülü ve şiirli, yazarın gölgede bıraktığını aydınlığa çıkarmaktan titizlikle sakınmayı başaran, akıcı sahne düzeni. Refik Erenin -Kenan Dinçmanın sanatlı ışığı altında- havayı veren güzel ve kullanışlı dekoru. Muazzez Kurdoğlunun -erkek yapısını yeteri kadar kaba, kalın çizgilerle vermediği halde- çok değişik ve başarılı Amalia'sı. Bozkurt Kuruçun rahat ve etkili Marvin'i, Âli Cengiz Çelenkin gerçek bir yaratış -ve akrobasi- niteliği taşıyan kıvrak kompozisyonu. Süreyya Taşerin, Ali Algının, Nuri Göksevenin çizdikleri renkli, canlı tipler.
Beğenemediğim: Eserin, izahsız kalan psikolojik yönüyle, insanı rahatsız eden iç yapısı.
Sonuç: Herşeyi unutturan örnek bir reji, parlak bir "oyun".

Naciye FEVZİ

Küçük Tiyatroda "Küskünler Kahvesi"
Melodramın amerikanı...

Yayınlar

Yayınlar hızlanırken

Sinema kitaplarının, yurdumuzda, on yıllık geçmişi var. Üstelik, bu on yıllık süre içindeki yayın çalışmaları alabildiğine ağıraksak yürümüştür. Ancak geçen yıl ve bu yıl göze çarpar derecede bir hızlanmadan söz açılabilmektedir. Bu ağır gelişmenin başlıca üç nedeni var: Başta, sinema yazarının yokluğu, sonra kitapçıların sinema yayınlarına karşı kayıtsızlığı ve nihayet, sinema yayınlarını besliyebilecek sayıda okurun bulunmayışı... Son iki yılın yayınları, bir yandan kitapçıların bu kayıtsızlığının yavaş yavaş ilgiye döndüğünü, bir yandan da sinema yayınlarını besliyebilecek bir okur topluluğunun, yavaştan da olsa, ortaya çıktığını göstermektedir. Ancak, sinema yazarının yokluğu devam etmektedir. Yine, son iki yılın sinema yayınlarının ağırlık noktasının çevirilere yönelmiş olması bundandır. Şüphesiz, sinema edebiyatının bugün artık "klasikleşmiş" eserlerinin dilimize kazandırılması yararlı olduğu kadar zorunludur da. Bu bakımdan, titizlikle seçilmiş ve titizlikle çevrilmiş bu çeşit kitapların yayımlanması ancak memnunlukla karşılanabilir. Ne var ki, doğrudan doğruya kendi sinemamızın sorunlarını ele alan yayınların çoğalması da bir o kadar gereklidir. Bundan başka, yukarıda belirtilen, uluslararası nitelikteki sinema kitaplarının dışında, sinemanın çeşitli yönlerini ele alan kitapların da yine yerli yazarlar tarafından kaleme alınması daha yararlıdır. Çünkü bu bir "doz" meselesidir ve türk okuruna sinemanın hangi konusunun hangi ölçüde ve nasıl anlatılması gerektiğini ancak türk yazarı bilebilir ve ele alınan konu ile okur arasındaki bağı da en iyi o kurabilir. Bu bakımdan, gittikçe hızlanan çeviri çabasının, bir yandan kitapçılarımızı sinemaya daha geniş yer vermeğe, bir yandan sinema yayınları okurlarının sayısını artırmağa yöneltirken, bir yandan da sinema yazarlarının yetişmesine yol açmasını dilemek gerekir.

Yayın siyaseti

Şu halde, sinema yayınlarında bir canlılığın göze çarpmağa başladığı, ama işin henüz başında olduğumuz bir sırada bu alanda sağlam bir "yayın siyaseti" izlemek şarttır. Hem okura, hem sinemamıza, hem de yetişecek sinema yazarlarına yararlı bir siyaset. Sinemamız ve gelecekteki sinema yazarları bakımından mesele pek büyük bir güçlük çıkarmaz. Çünkü sinemanın temel kitaplarının dilimize kazandırılması, yapılacak işlerin başında gelmektedir. Ancak okur bakımından biraz da "esnek" bir tutum, hiç olmazsa başlangıçta gereklidir. Çünkü sinema konularıyla, -tabiî ciddi sinema konularıyla-, henüz yeni yeni karşılaşmağa başlıyan okurun karşısına birdenbire en ağır eserleri çıkarmak, onu daha ilk ağızda ürküten, hattâ kaçıran bir davranış olur ki, yarardan çok zarar getirebilir. Bu balomdan, temel sinema kitaplarının en açık ve seçiklerinden başlıyarak, anlaşılması daha güç olanlara yavaş yavaş geçmek, ayrıca bu temel kitapların arasına okuru çekecek ve sinema konularına alıştıracak kitapları "serpiştirmek", gözönünde bulundurulması büyük önem taşıyan noktalardan biridir. Bu, aynı zamanda, sinema kitaplarının satılabilme şansını artırması dolayısiyle, kitapçı yönünden de önem taşımaktadır. Unutmamalı ki, sinema yayınlarının varlığı, önünde sonunda bu yayınların satılabilme imkânına bağlıdır. Ne kadar yararlı olursa olsun, satış yapmıyan bir kitabın yayıncı için önemi yoktur ve böyle bir - iki denemeden sonra yayıncının sinema kitaplarına "paydos" demesinden daha tabii bir şey olamaz.

Her yerde aynı dert

Bu, yalnız bize mahsus bir şey değil, sinema yayınlarinda çok daha eski ve gelişmiş olan ülkelerde de böyledir. Meselâ İkinci Dünya Savaşının sonundan, yani yirmi yıldanberi sinema yayınlarının gittikçe artan bir hızla geliştiği Fransada son yayımlanan küçük bir inceleme, çeşitli nedenlerden dolayı, bu yayınların istenilen seviyeye erişmediğini, hattâ son yıllarda eskisine göre bir gerileme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenlerin ve buna bağlı sonuçların bilinmesi, bizim için de yararlı olabilir.

Önce, sinema yayınlarının bağlı olduğu ekonomik sorunlar var: İncelemeye göre, Fransada sinema kitaplarının okurları ezici çoğunluğuyla gençlerden meydana gelmektedir. -Zaten sinema seyircilerinin de yüzde 80'i 25 yaşından küçüktür-. Bu demektir ki, sinema kitabı yayayınlıyanların müşterileri, dar gelirli kimselerdir. Bu da kitapçıları "ucuz kitap" yayımlamağa yöneltmektedir. İncelemeyi yapan, Fransada sinema yayınları alanında son yıllarda fiyatı 20 liradan aşağı, hattâ bazan çok aşağı olan cep kitaplarının ve koleksiyonlarının çoğalmasını buna bağlamaktadır. Kitabın fiyatı, aynı zamanda baskı sayısını da etkilemektedir. Çünkü ancak bu "tavan" fiyatının altında bulunan kitaplar 10 binin üstünde bir satışa erişebilmek imkânını taşımaktadır. Bu "tavan" fiyatını aşanlar, 5 binlik satışı pek nadir geçmektedirler. Bundan dolayı Fransada sinema kitaplarında bu 5 binlik baskı da bir "tavan"dır.

Bu durum aynı zamanda sinema yayınlarının konularını da etkile-

inektedir: Çünkü cep kitapları ve koleksiyonlar çoğaldığındanberi yayıncılar daha çok sözlükler, ansiklopediler ve sinemacı monografileri yayımlamağa yönelmişlerdir. Fransada son yıllarda bu tip kitapların çoğalması ve hemen her kitabevinin bir sinema sözlüğü, ansiklopedisi ve sinemacılar koleksiyonu bulunması bundandır. Bu da piyasada hepsi aynı işi gören kitapların çoğalmasına yol açmıştır. Sinemacı monografileri ise büsbütün çığırından çıkmıştır. Çünkü her koleksiyon kısa zamanda sinemanın büyük ustalarını tüketmiş, koleksiyonu devam ettirmek yüzünden şimdi sıra hemen hiç değer taşımıyan veya ancak saman alevi gibi parlayıp sönen moda sinemacılara gelmiştir.

Alacağına şahin...

İnceleme yazarına göre, bu durumun en zararlı yönü, sinemanın temel eserlerinin, klâsik eserlerinin fransızcaya çevrilmesine engel oluşudur. Kendi dillerinde yayımlanmasının üzerinden otuz-kırk yıl geçtiği halde Eisenstein'm, Pudovkinin, Balazs'ın, Kracauer'in, Aristarco'nun eserlerinin ve daha başka eserlerin fransızcaya çevrilip yayımlanmaması, yazara göre, Fransadaki sinema yayınlarının en büyük "rezalefidir.

İncelemede, kitapçıların öbür yayın çalışmaları arasında sinemaya bütçelerinin ancak çok küçük bir bölümünü ayırmalarından da yakınılmaktadır. Başlıca iki sinema koleksiyonunu yayımlıyan iki kitapçının 200 sayfalık bir sinema kitabı için yazarlarına 3 bin liralık telif hakkı ödemesi, incelemeye göre ikinci "rezalet"tir. kaldı ki bu durum, sinema yayınlarının kalitesini doğrudan doğruya etkilemekte-, dir. İnceleme, birçok yazarın bu durumda kitaplarını bir çırpıda çıkarmalarını, iyi sinema kitabı yazılmamasını, yayın temposunu bozmamak için kitapçıların ellerine her gelen müsveddeyi yayımlamalarını da buna bağlamaktadır.

Nihayet incelemede, üçüncü "rezalet" olarak belirtilen çevirilerin yetersizliği de, yine kitapçıların yazarlara ödediği paranın azlığına bağlanmaktadır. Çünkü bu durumda çeviriler çok defa, sinema konularını hiç bilmiyen, hattâ çeviri yaptığı dili bile yeteri kadar bilmiyen kimselere düşmektedir. İncelemede bu çeviri yanlışlıklarının yanısıra kitabın bütünlüğünü bozan atlamalar ve kesintilerden de örnekler verilmektedir.

Fransada yirmi yıllık yoğun bir sinema yayım çabasından sonra varılan bu noktanın hiç de övünülecek bir şey olmadığı ortadadır. Sinema yayınlarımızın "rayına oturmak" üzere olduğu şu sıralarda, Fransadaki sinema yayınlarının bu durumundan alınacak çok ders var dır.

G-E ampulü
tecrübeli ellerin
mahsulüdür.

<u>Rasgele</u>
bir ampul değil
GENERAL
ELECTRIC
alınız.

G-E ampulü, bol ışık verir... Çok dayanır

GENERAL ELECTRIC

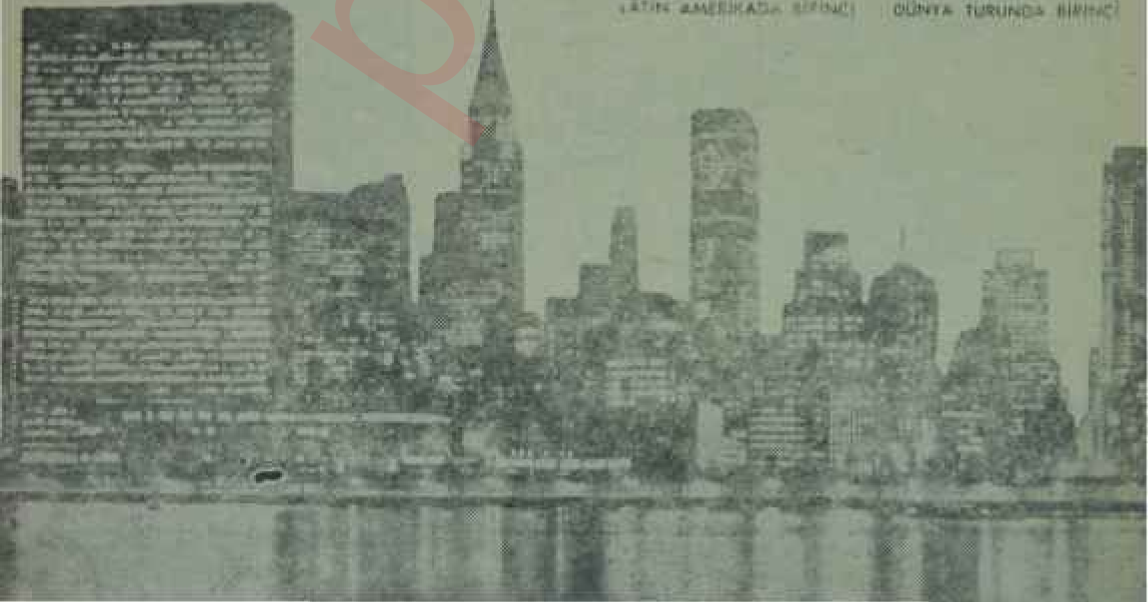
Bizimle istediğiniz gün New York'a aktarmasız uçabilirsiniz. Roma ve Paris'te bir müddet kalıp vakit geçirmeniz de elinizdedir

Tereddüt etmeyiniz... New York'a aynı uçakla aktarmasız yegâne servis bizdedir. Öğle üstleri başlıyan uçuşlarımız herkes için en müsait saattedir. Haftada on sefer yapan uçaklarımızdan birini seçerek, aynı günün akşamı New York'a varabilirsiniz.
Aceleniz yoksa... ilâve ücret ödemeden arzu ettiğiniz Avrupa şehrinde bir müddet kalabilirsiniz. Seferlerimizden üçü Roma ve Paris üzerinden, yedisi ise Belgrad, Viyana, Münih, Frankfurt ve Londra yolu ile yapılmaktadır.
İşte bir hakikat daha: Pan American, Birleşik Amerika'ya diğer herhangi bir havayolundan fazla sefer yapmaktadır. Bizimle uçunuz. Atlantik aşırı tarifemiz hiçbir zaman bu derece ehven olmamıştır. Yolculuk esnasında mükemmel servisten ve Paris'in meşhur Maxim's lokantasının hazırladığı nefis yemeklerden büyük bir zevk duyacaksınız.

Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:
İstanbul : Hilton Methali, Tel : 47 45 30
Ankara : 53 Atatürk Bulvarı, Tel : 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel : 33 4 72
Adana : Agba Oteli, Tel : 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

ATLANTİKTE BİRİNCİ — PASİFİKTE BİRİNCİ
LÂTİN AMERİKADA BİRİNCİ — DÜNYA TURUNDA BİRİNCİ

OPON

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR.
Modern, konforlu apartman daireleri,
ZENGİN PARA ve
Tahsil bursu ikramiyeleri
VADELİ HER 50 Liraya, VADESİZ
HER 100 Liraya Bir Kur'a Numarası
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI